DIT
กรมการค้าภายใน

คู่มือพัฒนามาตรฐาน
เกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

SDGsPGS (Sustainable Development Goals Participatory Guarantee System)

โดย ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ
นักวิชาการอิสระ ขับเคลื่อนการพัฒนาระบบมาตรฐานการรับรอง แบบมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง
เลขาธิการ สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย

คำนำ

เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) คือระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศซึ่งนำไปสู่ การพึ่งตนเองและการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภคเกษตรกรรมยั่งยืนครอบคลุมเกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่

ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรมยั่งยืนรูปแบบใด หากเกษตรกรผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน หรือการแบ่งปันในกลุ่มเล็กๆ คงไม่มีความจำเป็นต้องพัฒนามาตรฐานใดๆ แต่หากทำการผลิตและแปรรูปโดยมีเป้าหมายเพื่อการค้าขาย ไม่ว่าจะภายในชุมชน ภายในจังหวัด หรือข้ามจังหวัด หรือข้ามประเทศ การพัฒนามาตรฐานเพื่อรับรองผลผลิตมีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง

ที่ผ่านมา การเกษตรประเภทที่มีการพัฒนามาตรฐานได้อย่างชัดเจน คือเกษตรอินทรีย์โดยเกษตรกรสามารถเข้าถึงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่รับรองโดยกลไกรัฐ โดยกลไกเอกชน และโดยกลไกบุคคลที่ 3 และสามารถเข้าถึงการพัฒนามาตรฐานสากลได้ตามความต้องการที่จะเชื่อมโยงค้าขายผลผลิตในตลาดปลายทาง

ในช่วงต้นของคู่มือฉบับนี้ได้พูดถึงภาพใหญ่ของการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก ตามมาด้วยการทำความเข้าใจการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนในประเทศไทยผ่านยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ และยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนในแผนพัฒนาฉบับที่ 12 จากนั้นได้นำเสนอให้เห็นภาพของการพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมทั้งระดับสากลและในประเทศไทย ตามมาด้วยการทำความเข้าใจการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS และการจัดกลไกต่างๆ ทั้งระดับจังหวัดและระดับชาติเพื่อเดินสู่การปฏิบัติ

การพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System – PGS) มีความสำคัญและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆมากขึ้น เพราะช่วยประหยัดต้นทุนในการรับรอง และที่สำคัญเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้เสียในแต่ละพื้นที่ การพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมสามารถรับรองแปลงเกษตรและผลผลิตที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการเกษตรทุกประเภทที่เป็นส่วนหนึ่งของเกษตรกรรมยั่งยืน

คู่มือพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ฉบับนี้ มีไว้เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งที่เครือข่ายเกษตรกรและภาคีร่วมพัฒนาสามารถนำไปพัฒนาเพื่อการรับรองแปลงและผลผลิตจากกลุ่มเครือข่ายทั้งในประเทศไทยและในกลุ่มประเทศ ASEAN เครือข่าย SDGsPGS ไม่ใช่เครือข่ายเพื่อการรับรองมาตรฐานแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่มาตรฐานการรับรองแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาและรับรองแปลงรับรองผลิตผลเกษตร เกิดการเชื่อมโยง และการจัดการนำผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างเป็นระบบทั้งห่วงโซ่อุปทานต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

เครือข่าย SDGsPGS ได้พัฒนากลไกการขับเคลื่อนระดับจังหวัดขึ้นมา 4 กลไก ได้แก่ กลไกคณะทำงานตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ กลไกธุรกิจ กลไกคณะกรรมการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม และ

สุดท้ายคือกลไกเพื่อดูแลการบริหารจัดการข้อมูลในระบบฐานข้อมูล SDGsPGS SAN (Sustainable Agriculture Network) ใช้ตลาดนำการผลิต ทำให้สามารถช่วยเกษตรกรจัดการผลิตเพื่อการค้าสู่ตลาดได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

เครือข่าย SDGsPGS นอกจากพัฒนากลไก 4 กลไกระดับจังหวัดแล้ว ในวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 ได้ยกระดับเป็นกลไกขับเคลื่อนระดับประเทศ “สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย” ซึ่งจะเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ร่วมกับกลไกจังหวัดทั่วประเทศ

คู่มือฉบับนี้ถือเป็นคู่มือเพื่อการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนแต่ละจังหวัด สามารถทำการพัฒนาเพิ่มเติมตามบริบทของแต่ละจังหวัดให้สมบูรณ์ขึ้นได้ตลอดเวลา หากท่านมีเนื้อหาใดที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะ สามารถติดต่อประสานงานกับ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ และทีมงานสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทยได้ตลอดเวลา

ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ
นักวิชาการอิสระ
ขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม
เลขาธิการ สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1–2
บทที่ 1 หลักการของเกษตรกรรมยั่งยืน	5
บทที่ 2 การพัฒนาอย่างยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) ภายใต้การริเริ่มขององค์การสหประชาชาติ	7–8
บทที่ 3 ประเทศไทยกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs)	9–10
บทที่ 4 ประเทศไทยกับการพัฒนายุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2564	11
บทที่ 5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	13–14
บทที่ 6 การพัฒนายุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ.2560 – 2564	15–16
บทที่ 7 การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทยและสากล	17
บทที่ 8 ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS	19–21
บทที่ 9 ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS ในประเทศไทย	23–24
บทที่ 10 การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS	25–26
บทที่ 11 การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง	27–28
บทที่ 12 การบริหารห่วงโซ่คุณค่าเกษตรกรรมยั่งยืน	29–30
บทที่ 13 หลักปฏิบัติเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS	31–43
บทที่ 14 การ “เขย่า” เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในระดับจังหวัด	45–46
บทที่ 15 หลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS	47
บทที่ 16 กลไกการรับรองมาตรฐานระดับจังหวัด (4 กลไก)	49–51
บทที่ 17 แนวทางและตัวอย่างการรับรอง	53–55
บทที่ 18 ตราสัญลักษณ์ SDGsPGS	57–58
บทที่ 19 iPGS และวิทยากร SDGsPGS	59–61
บทที่ 20 Sustainable Agriculture Network – SAN	63
บทที่ 21 การยกระดับ SDGsPGS สู่มาตรฐานสากล	65
บทที่ 22 ระบบตรวจสอบย้อนกลับ มาตรการบังคับของ SDGsPGS	67
บทที่ 23 การตรวจผลผลิตในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	69

สารบัญ

หน้า

บทที่ 24 สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทยกับ SDGsPGS 71

บทที่ 25 การแสวงหาความร่วมมือกับภาคีประชารัฐ 73–74
ในการร่วมขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

บทที่ 26 บทสรุป 75

ภาคผนวก

- ภาคผนวก 1 SDGsPGS Application Form 77–83
- ภาคผนวก 2 SDGsPGS Inspection Form 85–91

บทที่ 1 หลักการของเกษตรกรรมยั่งยืน

เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) คือระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค เกษตรกรรมยั่งยืนครอบคลุม เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรธรรมชาติ (Natural Farming) ระบบการเกษตรที่ยึด หลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ไม่มีการไถพรวนดิน งดเว้นการใส่ปุ๋ย ไม่กำจัดวัชพืช ไม่ใช้สารเคมีกำจัด ศัตรูพืช (ตามแนวทางของ มาซาโนบุ ฟูกูโอกะ)

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) ระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการ ปรับปรุง ดิน เคารพต่อ ศักยภาพทางธรรมชาติของ พืช สัตว์ และนิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ขณะเดียวกัน ประยุกต์ใช้ ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต และพัฒนาการต้านทานโรค

วนเกษตร (Agroforestry) ระบบเกษตรที่ทำในพื้นที่ ป่า เช่น ปลูกพืชแซมในพื้นที่ป่าธรรมชาติ นำสัตว์ไปเลี้ยงในป่า เก็บผลผลิต จากป่ามาใช้ประโยชน์อย่าง ยั่งยืน รวมทั้ง การสร้างระบบเกษตรให้มีลักษณะเลียนแบบระบบนิเวศป่า ธรรมชาติ คือมีไม้ยืนต้น หนาแน่น มีร่มไม้ ปกคลุม และมีความชุ่มชื้นสูง

เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมแต่ละชนิดเกื้อกูลกันอย่างเป็นวงจร เช่น อาหาร แร่ธาตุ อากาศ พลังงาน เป็นต้น และก่อให้เกิดประโยชน์และ ประสิทธิภาพสูงสุดต่อ ระบบฟาร์ม

เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Farming) ระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน 1) ขุดสระกักเก็บน้ำ 30% 2) ปลูกข้าว 30% 3) ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 30% และ 4) สร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรือน เลี้ยงสัตว์ ฉาง 10% ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของ สภาพพื้นที่

(http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=2700)

บทที่ 2 การพัฒนาอย่างยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) ภายใต้การริเริ่มขององค์การสหประชาชาติ

การพัฒนาประเทศยุคอุตสาหกรรมในช่วงเวลา 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ก่อให้ เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมาก เมื่อปี 2543 ประเทศไทยและประเทศต่างๆทั่วโลก จำนวน189 ประเทศ จึงรวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติ ที่มหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และเห็นพ้องต้องกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับสากลที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี 2558 โดยเป้าหมายดังกล่าวเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) อันประกอบด้วย 8 เป้าหมายหลัก คือ 1. ขจัดความยากจนและความหิวโหย 2. ให้เด็ก ทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา 3. ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและบทบาทสตรี 4. ลดอัตราการตายของเด็ก 5. พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ 6. ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ 7. รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ 8. ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วน เพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

ตลอดระยะเวลา 15 ปีผ่านมา เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษทั้ง 8 ข้อ ได้สิ้นสุดลง โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมายคือ

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบและทุกพื้นที่

เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศทุกวัย

เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันให้การศึกษามีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 5 บรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศ และเสริมสร้างพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 7 สร้างหลักประกันให้คนสามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัย ยั่งยืน เชื่อถือได้ ตามกำลังซื้อของตน

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึง ส่งเสริมศักยภาพการมีงานทำและการจ้างงาน เต็มที่ และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 พิทักษ์ บูรณะ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งและฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของที่ดิน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุข ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้า และสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม มีประสิทธิผล และเป็นที่ยอมรับในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความแข่งแกร่งของกลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทที่ 3 ประเทศไทยกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของไทย ได้กล่าวถ้อยแถลงในการประชุม UN Summit to adopt the Post-2015 Development Agendas วันอาทิตย์ที่ 27 กันยายน 2558 เวลาประมาณ17.00 น. ตามเวลาท้องถิ่น ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก โดยยืนยันความมุ่งมั่นของรัฐบาลไทยและคนไทยในการร่วมกับประชาคมโลก เพื่อบรรลุผลตามเป้าหมายของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีสาระสำคัญว่า

วาระการพัฒนาใหม่เป็นสิ่งที่ดี ที่ให้ความสำคัญกับคน เพราะคนเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับคนรุ่นต่อไป มนุษย์เป็นสาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงของมนุษยชาติ จึงต้องมีการตัดสินใจกันว่า เราจะยังคงบริโภคกันอย่างไม่ยับยั้งและมุ่งมั่นแต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบใดๆ หรือจะเลือกอยู่อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นชีวิตที่มีคุณภาพ พอเพียงและสมดุล เคารพธรรมชาติ ไม่มองว่าธรรมชาติเป็นแค่ทรัพย์สิน

ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สอนให้คนไทยมีเหตุผล รู้จักความพอดี สร้างความต้านทาน ทำให้ไทยผ่านวิกฤตมาหลายครั้ง เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 เหตุการณ์สึนามิ 2543 ทำให้ไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษได้เกือบทั้งหมด รวมทั้งเป็นพื้นฐานการจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทย 2558-2563 และแผนพัฒนาประเทศฉบับต่อไป

นายกรัฐมนตรียังกล่าวว่า โลกมีความท้าทายเร่งด่วน คือ ความเหลื่อมล้ำ เพราะความยากจน การแย่งชิงทรัพยากร การโยกย้ายถิ่นฐาน เป็นปัญหาพื้นฐานของปัญหามากมาย และยังเป็นปัจจัยบ่มเพาะความรุนแรงในสังคม

ในการขจัดความเหลื่อมล้ำ ต้องเริ่มจากการวางกรอบกติกาของสังคมให้มั่นคงและเป็นธรรม สร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้ทุกคนมีความเสมอภาคและมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และการบริการรัฐอย่างเท่าเทียม จำเป็นต้องมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของภาครัฐ ด้วยหลักธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส รวมทั้งการขจัดความทุจริตและระบบอุปถัมภ์

ทั้งนี้ การขจัดความเหลื่อมล้ำไม่เป็นเฉพาะเรื่องภายในของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เราต้องช่วยกันขจัดความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศด้วยการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ด้วยการเชื่อมโยงภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวจังหวัดชายแดน 6 แห่ง ภายใต้แนวคิดไทยบวกหนึ่ง ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจะพัฒนาประเทศและภูมิภาค ควบคู่ไปกับการขยายความร่วมมือไตรภาคี และความร่วมมือนอกภูมิภาค

นายกรัฐมนตรีกล่าวในตอนท้ายว่า เมื่อประชาชนเข้มแข็ง ประเทศและโลกก็จะเข้มแข็งไปด้วย ในอีก 15 ปี ข้างหน้า ความเหลื่อมล้ำ และความยากจนจะลดน้อยลง ประเทศไทยพร้อมร่วมมือกับทุกประเทศและสหประชาชาติ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้ทุกคนเข้มแข็ง อยู่รวมกันอย่างผาสุก มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ไปด้วยกัน

(http://www.tsdf.or.th/th/article/10267/123-พลเอก-ประยุทธ์-จันทร์โอชา-นายกรัฐมนตรี-กล่าวถ้อยแถลง)

บทที่ 4 ประเทศไทยกับการพัฒนายุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560–2564

"เกษตรอินทรีย์เป็นแนวทางการผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ และความปลอดภัยอาหารของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้อง กับกระแสโลกในปัจจุบัน รัฐบาลได้เห็นความสำคัญในการผลักดันเรื่องนี้ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลัก ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยต่อเนื่องจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 – 2554

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติได้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ฯ ที่มีความสอดคล้องกับกรอบทิศทางการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เรื่อง ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ 20 ปี เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และการบริหารจัดการ ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และ ภาคการศึกษา ใน 4 ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง) ก่อนนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยุทธศาสตร์ฯ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559 และให้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560 ทั้งนี้ ในกระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ได้มีการจัดตั้งกลไกการขับเคลื่อนทั้งระดับชาติ และระดับจังหวัด โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา เกษตรกรและผู้บริโภค เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการเพิ่มพื้นที่และจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ เพิ่มสัดส่วนตลาดเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศ รวมทั้งยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน นำไปสู่การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ตามวิสัยทัศน์ "ประเทศไทย เป็นผู้นำในระดับภูมิภาค ด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้าและการบริการเกษตรอินทรีย์ ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล" ต่อไป

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เมษายน 2560

(http://www.oae.go.th/download/download_journal/2560/OrganicAgricultureStrategy.pdf)

บทที่ 5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1. การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐ ปกป้องทรัพยากรทางทะเลและป้องกันการกัดเซาะตลิ่งและชายฝั่ง วางแผนบริหารจัดการทรัพยากรแร่

2. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเร่งรัดการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ เร่งรัดให้มีแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำ ผลักดันกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของแหล่งน้ำต้นทุนและระบบกระจายน้ำ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและการจัดสรรน้ำต่อหน่วยในภาคการผลิต

3. แก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม โดยเร่งรัดแก้ไขปัญหาการจัดการขยะตกค้างสะสมในพื้นที่วิกฤต ผลักดันกฎหมายและกลไกเพื่อการคัดแยกขยะ สนับสนุนการแปรรูปเป็นพลังงาน ใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้เกิดการลดปริมาณขยะ รวมทั้งสร้างวินัยคนในชาติเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤตและลุ่มน้ำสำคัญอย่างครบวงจร แก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควันไฟป่าในเขตภาคเหนือและภาคใต้ ปรับปรุงกฎหมายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองเพื่อรองรับการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4. ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการผลิตและการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการผลิตภาคการเกษตรไปสู่เกษตรกรรมที่ยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน

5. สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยจัดทำและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้สามารถรองรับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนามาตรการและกลไกเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคส่วน ส่งเสริมภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการจัดเก็บและรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพิ่มขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

6. บริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ โดยบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าสู่กระบวนการวางแผน เสริมสร้างขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมและการรับมือภัยพิบัติ พัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน พัฒนาระบบการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติ

7. พัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปรับปรุงกลไกและกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ ผลักดันการนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย สร้างจิตสำนึกความตระหนักและปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทบทวนแก้ไขกฎหมาย ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและชุมชนเพื่อสร้างพลังร่วม

8. การพัฒนาความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

(https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/11427-strategy-4)

บทที่ 6 การพัฒนายุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ. 2560–2564

"สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำร่างแผน 12 ใกล้แล้วเสร็จ โดยหลังการประชุมประจำปีของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นประธานเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2559 ที่ผ่านมา สภาพัฒน์ฯจะนำความคิดเห็นที่ได้รับไปปรับปรุงเป็นครั้งสุดท้าย และจะนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้แผนฯ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2559 นี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศรวม 10 ยุทธศาสตร์ โดยการพัฒนาด้านการเกษตรนั้นเนื้อหาส่วนใหญ่ถูกบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 "การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน" และบางส่วนที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืนอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 4 "การเติบโตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน"

ทิศทางเกษตรกรรมภายใต้แผน 12 ที่เป็นทิศทางหลักยังคงเป็นการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่ตอบสนองกับความต้องการของตลาดและเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการเกษตรโดยมีเป้าหมายให้เศรษฐกิจภาคการเกษตรขยายตัวปีละ 3% เพิ่มรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรของเกษตรกรเป็น 59,460 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2564

โดยแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ได้แก่การขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจการเกษตรแบบประชารัฐ โดยส่งเสริมรูปแบบการลงทุนแบบความร่วมมือภาครัฐและภาคเอกชน (PPP) สนับสนุนเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม ส่งเสริมการโซนนิ่ง เกษตรแปลงใหญ่และเกษตรกรรมแม่นยำสูง บริหารจัดการผลผลิตอย่างเป็นระบบครบวงจร โดยมีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเพื่อ การแปรรูปสร้างมูลค่าและความต้องการของผู้บริโภคในตลาด พัฒนากลไกจัดการความเสี่ยงที่กระทบต่อสินค้าเกษตร ได้แก่ ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า การจัดตั้งกองทุนประกันภัยพืชผลทางการเกษตร รวมทั้งสร้างระบบเตือนภัยทางการเกษตรล่วงหน้า และส่งเสริมการลงทุนด้านการเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบเพื่อ การแปรรูปสร้างมูลค่าและโอกาสในด้านการตลาดจากการส่งออกทั้งในและนอกภูมิภาคอาเซียน

สำหรับการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนยังคงเป็นเกษตรกรรมกระแสรอง ทั้งนี้โดยมีการตั้งเป้าหมายเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน ภายใต้รูปแบบต่างๆ เช่น เกษตรผสมสาน วนเกษตร เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ ให้มีพื้นที่เพิ่มเป็น 5,000,000 ไร่ ในปี 2564 โดยอาศัยการขับเคลื่อนตามแนวทางต่างๆ เช่น

- ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีในแต่ละพื้นที่
- ขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยการสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ผ่านมาตรการทางการเงินการคลัง พัฒนาระบบการรับรองมาตรฐาน และการส่งเสริมกระบวนการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม
- การพัฒนาระบบข้อมูลเกษตรกรรมยั่งยืน การสร้างองค์ความรู้ การสนับสนุนเงินทุนในลักษณะสินเชื่อสีเขียวที่จูงใจการผลิตและการส่งเสริมการตลาด
- ควบคุมการใช้สารเคมีการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทดแทนสารเคมีการเกษตรให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- ตัวอย่างโครงการภายใต้แนวทางนี้ เช่น ส่งเสริมพื้นที่ต้นแบบ อาทิ จังหวัดยโสธรเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

หากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งหมายถึงหน่วยงานราชการและภาคส่วนจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณไปขับเคลื่อนร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ พื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนของประเทศไทยในอีก 5 ปีข้างหน้าจะมีพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 5,000,000 ไร่ หรือประมาณ 3.3 % ของพื้นที่การเกษตร”

(http://www.biothai.net/node/30498)

บทที่ 7 การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทยและสากล

WORLD TRADE ORGANIZATION

องค์การการค้าโลก World Trade Organization – WTO ให้ความสำคัญกับการค้าอาหารระหว่างประเทศ ที่จะต้องได้มาตรฐาน Codex, IPPC และ OIE ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของอาหาร การควบคุมแมลงศัตรูพืชและเชื้อโรคต่างๆ การควบคุมพืชและสัตว์ที่จะถูกนำเข้าไปในประเทศปลายทาง จึงมีแนวปฏิบัติ และข้อตกลงในการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อย่างเคร่งครัด

ในประเทศไทยมีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทย (มกษ. 9000 เล่ม 1-2552) รู้จักกันในชื่อ Organic Thailand และรับรองมาตรฐานสากลโดย มกท.โดยมีขอบข่ายครอบคลุมวิธีการผลิต การแปรรูป แสดงฉลาก จำหน่าย ครอบคลุมผลผลิตทุกชนิด และผลิตภัณฑ์ที่ใช้เป็นอาหาร/อาหารสัตว์ ครอบคลุมพืช ปศุสัตว์ สัตว์น้ำ และผลผลิตจากธรรมชาติ การจะได้รับการรับรองจะต้องเป็นตามข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่นด้านความปลอดภัยอาหารของประเทศ โดยเกษตรกร/ผู้ประกอบการ ซึ่งปฏิบัติตามข้อกำหนด/มาตรฐานเช่น Organic Thailand, มกท., IFOAM ยื่นขอการรับรองจากหน่วยรับรองเช่นกรมวิชาการเกษตร, มกท. ตามมาด้วยกระบวนตรวจแปลงและได้รับการรับรองระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์แล้วมีการนำผลผลิตออกสู่ตลาด เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค

การรับรองมารตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับสากลที่ได้รับการยอมรับ เช่น Codex, IFOAM/IOAS, NOP – USDA-USA, EU Regulation – EU, JAS-MAFF (ญี่ปุ่น) เป็นต้น

การยกระดับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทยให้เทียบเท่าสากล มกอช.ในฐานะหน่วยงานรับรองระบบงานด้านการตรวจสอบรับรองของไทย อยู่ระหว่างการเตรียมการในการทำความเท่าเทียมระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ของไทยให้เป็นที่ยอมรับในประเทศคู่ค้าที่สำคัญเช่นอียู สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและจีน สนับสนุนและพัฒนาหน่วยงานในกระทรวงเกษตรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งหน่วยงานที่มีภารกิจรับรองแปลงในระดับท้องถิ่น จัดทำระบบองค์กรตามมาตรฐานสากล (ISO/IEC 17065) นอกจากนี้ ประเทศไทยได้ยื่นสมัครเข้าอยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่ 3 (Third Country List) ของสหภาพยุโรป เพื่อให้ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าเกษตรอินทรีย์เข้าสหภาพยุโรปได้โดยตรง ในส่วนของ ASEAN ประเทศไทยได้เข้าร่วมกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อาเซียน (ASEAN Standard on Organic Agriculture, ASOA) และขณะนี้อยู่ระหว่างการเทียบเคียงมาตรฐานไทยกับมาตรฐานอาเซียน รวมทั้งจัดทำระบบการยอมรับซึ่งกันและกัน

(http://www.oae.go.th/ewt_dl.php?nid=21685)

บทที่ 8 ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS

ความเป็นมา

ระบบ "ชุมชนรับรอง" นี้เป็นการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รูปแบบหนึ่ง ที่เป็นการรับรองเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มโดยองค์กรผู้ผลิตเอง (first party certification) แต่ในบางกรณี ก็อาจเป็นการดำเนินการของผู้ซื้อผลผลิตจากเกษตรกร (second party certification) แต่ไม่ใช่เป็นการตรวจรับรองโดยหน่วยงานอิสระ (third party) โดยระบบชุมชนรับรองนี้จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในระบบการตรวจรับรองมากกว่าระบบ การตรวจรับรองแบบอื่น

ระบบชุมชนรับรองนี้ริเริ่มขึ้นโดยสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) กับหน่วยงานระหว่างประเทศและองค์กรท้องถิ่นอีกหลายแห่ง ซึ่งเห็นร่วมว่า ระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระจากภายนอกนั้นไม่ได้เหมาะกับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์เพื่อขายในท้องถิ่น เพราะระบบการตรวจสอบรับรองโดยองค์กรอิสระมีระเบียบข้อกำหนดที่ค่อนข้างเข้มงวดที่สลับซับซ้อนและมากเกินความจำเป็นสำหรับการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในท้องถิ่น (ความซับซ้อนของระเบียบข้อกำหนดนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ต้องมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการขึ้นทะเบียนเพื่อให้ได้รับการยอมรับระบบการตรวจรับรอง ส่งผลให้หน่วยตรวจรับรองต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตรวจรับรองที่สูงจากผู้ผลิตและผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์)

นอกจากนี้ ด้วยระเบียบที่เข้มงวด ทำให้การตรวจรับรองของหน่วยงานอิสระไม่สามารถเปิดให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระบบการตรวจรับรองได้มากนัก รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในการตรวจรับรองที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วก็เช่นกัน

ทาง IFOAM และหน่วยงานหลายแห่งจึงได้สนับสนุนให้มีการประชุมเรื่องนี้ขึ้นเมื่อกลางเดือนเมษายน 2547 ที่ประเทศบราซิล โดยวิฑูรย์ ปัญญากุล จากกรีนเนท เป็นตัวแทนคนเดียวจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการประชุมดังกล่าว หลังการประชุมในครั้งนั้น ทาง IFOAM ได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบที่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิต/ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกันเอง ซึ่งเรียกว่า Participatory Guarantee System (PGS) หรือถ้าจะเรียกแบบไทยๆ ก็คือ "ชุมชนรับรอง" เข้าไปดูข้อมูลเพิ่มเติมในเว็บไซต์ของ IFOAM ก็ได้

นิยามความหมาย

IFOAM ให้คำนิยามสั้นๆ ว่า PGS คือ ระบบประกันคุณภาพในระดับท้องถิ่น ที่ให้การรับรองผู้ผลิตโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อถือ เครือข่ายทางสังคม และการแลกเปลี่ยนความรู้ [Participatory Guarantee Systems (PGS) are locally focused quality assurance systems. They certify producers based on active participation of stakeholders and are built on a foundation of trust, social networks and knowledge exchange.]

องค์ประกอบและรูปแบบ

องค์ประกอบสำคัญของระบบชุมชนรับรอง PGS คือ

1. วิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคในหลักการพื้นฐานของระบบชุมชนรับรอง ซึ่งการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละโครงการก็ได้

2. การมีส่วนร่วม (participatory) ของผู้ที่สนใจในการบริโภคและการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์จากระบบนี้ หลักการและมาตรฐานการผลิตเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้ผลิต ที่ปรึกษา ผู้บริโภค) ซึ่งทำให้ระบบมีความน่าเชื่อถือ เพราะการมีส่วนร่วมนี้

3. ความโปร่งใส (transparency) ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงกลไกและกระบวนการในการตรวจรับรองทั้งหมด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนจำเป็นต้องรู้รายละเอียดทุกอย่างเท่ากัน และในขณะเดียวกันก็ต้องมีการปกป้องข้อมูลที่อาจจะเป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้า

4. ความเชื่อมั่นต่อกัน (trust) ระบบชุมชนรับรองตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่า เราสามารถเชื่อถือเกษตรกรได้ และการใช้กลไกควบคุมทางสังคม/วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้

5. กระบวนการเรียนรู้ (learning process) ระบบชุมชนรับรองไม่ใช่มีเป้าหมายเพียงเพื่อให้การรับรองผลผลิต แต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนและเกษตรอินทรีย์

6. ความเชื่อมโยงในแนวราบ (horizontality) ที่เป็นการแบ่งปันอำนาจและความรับผิดชอบของผู้คนที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เป็นเรื่องของคนเพียง 2 – 3 คนเท่านั้น

ลักษณะรูปแบบสำคัญของระบบชุมชนรับรอง คือ

1. มาตรฐานและข้อกำหนดถูกพัฒนาขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง [Norms conceived by the stakeholders]

2. มีฐานจากองค์กรรากหญ้า [Grassroots Organisation]

3. เหมาะกับการเกษตรของเกษตรกรรายย่อย [Is appropriate to smallholder agriculture]

4. มีหลักการและระบบคุณค่า [Principles and values] ที่มีเป้าหมายในการยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกรและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

5. มีเอกสารที่อธิบายระบบการบริหารจัดการและขั้นตอนการทำงาน [Documented management systems and procedures] ซึ่งควรกำหนดให้เกษตรกรต้องจัดทำเอกสารข้อมูลเท่าที่จำเป็นจริงๆ แต่ระบบชุมชนรับรองควรต้องมีระบบการบันทึกที่แสดงให้เห็นได้ว่า เกษตรกรได้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จริง

6. มีกลไกในการยืนยันการปฏิบัติตามมาตรฐานของเกษตรกร [Mechanisms to verify farmer's compliance]

7. มีกลไกในการสนับสนุนเกษตรกร [Mechanisms for supporting farmers] เพื่อให้เกษตรกรสามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้จริง

8. มีข้อตกลงหรือสัตยาบันของเกษตรกรในการปฏิบัติตามข้อกำหนดและมาตรฐาน [a bottom-line document]

9. มีตรารับรอง [Seals or labels] ที่เป็นหลักฐานแสดงสถานะความเป็นเกษตรอินทรีย์

10. มีบทลงโทษที่ชัดเจนและแจ้งล่วงหน้า [Clear and previously defined consequences] สำหรับเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน และมีการบันทึกการลงโทษในระบบฐานข้อมูล หรือเปิดเผยให้สาธารณะได้รับทราบ

(http://www.greennet.or.th/article/1138)

บทที่ 9 ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGSในประเทศไทย

ประเทศไทยมีผู้ที่เห็นความสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS หลากหลายกลุ่ม แตกต่างกันตามแต่ละท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามแต่ละกลุ่มก็มีความเหมือนกันคือ

มีกระบวนการตรวจฟาร์ม แต่ละกลุ่มมีกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องที่หลากหลายและกว้างขวาง

1. ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นักส่งเสริม ต่างมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจ รับรองผู้ผลิต และแลกเปลี่ยนความรู้

2. เกษตรกรผู้ผลิตแต่ละคน ตั้งปณิธานในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และยอมรับที่จะให้มีการตรวจฟาร์มประจำปี ซึ่งการตรวจฟาร์มนี้จะมีกลุ่มผู้ตรวจที่ประกอบด้วยเกษตรกร ผู้บริโภค ฯลฯ ในการตรวจฟาร์ม จะมีการจัดทำรายงานการตรวจซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของแต่ละคนมีตรารับรองที่น่าเชื่อถือ

เกษตรกรและผู้แปรรูปที่ผ่านกระบวนการสมัครและการตรวจ รับรองจะได้รับประกาศนียบัตรและได้รับอนุญาตให้ใช้ตรารับรองบนผลิตภัณฑ์หรือติดบนร้านค้าจำหน่ายผลผลิต หน่วยงานที่ออกประกาศนียบัตรในแต่ละประเทศ แต่ละภูมิภาคอาจแตกต่างกันออกไป อาจเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่น หรือองค์กรของเกษตรกรก็ได้

(https://www.ifoam.bio/sites/default/files/pgs_brochure_thai_web.pdf

PGS การรับรองแบบมีส่วนร่วม

Participatory Guarantee Systems

บทที่ 10 การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS เริ่มต้นมาจากการที่ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ ได้เข้าร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในมูลนิธิสัมมาชีพเมื่อปี 2556 โดยมีเป้าหมายเพื่อร่วมสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการในโครงการ 1 ตำบล 1 บริษัท โดยนำพาองค์กรธุรกิจใหญ่ 3 องค์กรที่แสดงความรับผิดชอบทางสังคม ร่วมศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง จำนวน 5 ตำบล หลักการสัมมาชีพคือหลักการที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม มีรายได้มากกว่ารายจ่าย เพราะฉะนั้น การพัฒนาสัมมาชีพคือการพัฒนาให้เกิดการประกอบการที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สิ่งแวดล้อม และต้องมีรายได้มากกว่ารายจ่าย การเป็นผู้ประกอบการเกษตรที่มีสัมมาชีพ คือการทำการเกษตรที่สามารถได้ผลผลิตที่ปลอดภัย ไร้สารเคมี ส่งผลผลดีต่อทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค สามารถนำผลผลิตไปแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม และสามารถส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสามารถสร้างรายได้ พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งได้

เมื่อส่งเสริมให้ชุมชนทำเกษตรกรรมยั่งยืน สิ่งที่ตามมาคือตลาดที่จะรองรับผลผลิต กรรมการบริหารมูลนิธิสัมมาชีพจึงมีดำริให้จัดตั้งบริษัทเอสซีอี อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ขึ้นมา ในปี 2557 เพื่อเป็นกลไกในการเชื่อมโยงผลผลิตจากชุมชนออกสู่ตลาด และต่อมาในปี 2558 ได้ริเริ่มการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SCE PGS โดยมีอาจารย์ณรงค์ คงมากร่วมพัฒนาหลักสูตรและคู่มือการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SCE PGS และ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบเป็นผู้นำไปปฏิบัติการร่วมกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ทั่วประเทศ

ในวันที่ 13 มกราคม 2559 เกิดความร่วมมือสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์และการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ควบคู่กับการขับเคลื่อนการแปรรูป/ตลาดชุมชน และการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งต่อมา ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ ได้เข้าไปร่วมงานกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และได้บรรจุการขับเคลื่อนคลัสเตอร์เกษตรอินทรีย์เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงานร่วมกับขบวนองค์กรชุมชน ทำให้การพัฒนา SCE PGS สามารถขยายผลออกไปกว่า 30 จังหวัด ภายในระยะเวลาเพียง 2 ปี

เดือนเมษายน 2561 ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ และภาคีที่ร่วมขับเคลื่อนคลัสเตอร์เกษตรอินทรีย์บางส่วนได้หารือกันเพื่อยกระดับการขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมให้มีความเป็นสากลขึ้น ให้ครอบคลุมเกษตรกรรมยั่งยืนทั้ง 5 ประเภท จึงได้ปรับภาพลักษณ์ Rebrand เป็น SDGsPGS (Sustainable Development Goals – Participatory Guarantee System) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ขับเคลื่อนโดยองค์การสหประชาชาติ สอดคล้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ไทย การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560 – 2564) โดยยังพัฒนาต่อยอดจากแนวคิดการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เสนอโดย IFOAM

นอกจาก SDGsPGS จะมีความเป็นสากลมากขึ้นแล้ว ยังถือเป็นนิมิตใหม่ที่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่ได้ร่วมขับเคลื่อนกับ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ ได้ร่วมกันเป็นเจ้าของระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมนี้ โดยระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 มีการประชุมหารือเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่ขับเคลื่อนร่วมกันทั้งประเทศกว่า 20 จังหวัด ณ สวนส่างฝัน จ.อำนาจเจริญ และได้ร่วมกันก่อตั้งเป็น “สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย” และจะมีการรับรองให้ SDGsPGS เป็นระบบการรับรองกลางของสหพันธ์ฯ และเครือข่ายสหพันธ์จะมีการจัดกลไกเพื่อการบริหารให้ SDGsPGS เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปเกษตรกรรมยั่งยืนในประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

บทที่ 11 การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนให้เกิดขึ้นจริงได้นั้นจะต้องใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เกิดการระเบิดจากข้างในเท่านั้น ความยั่งยืนจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากเป็นการกระตุ้นจากปัจจัยภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว

Mindset Change & Skill Set Change

อาจารย์ทรรศิน สุขโต ได้บรรยายในหลายโอกาสเรื่องการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และทักษะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อปฏิรูปประเทศสิ่งที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากคือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Mindset) ถ้ากระบวนทัศน์ไม่เปลี่ยน ไม่เอื้อเติมทักษะ (Skill Set) อะไรก็ไม่สามารถปฏิบัติได้

การเปลี่ยน Mindset นั้นมีความสำคัญมากเพราะ

1) ต้องเปลี่ยนความเชื่อ (Belief) ถ้าเชื่อว่าเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรรมยั่งยืนสามารถทำได้ ก็จะสามารถทำได้ง่ายมาก ถ้าเกษตรกรไม่เชื่อว่าเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรรมยั่งยืนทำได้ ก็จะทำไม่ได้ มองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยากเต็มไปหมด

2) ต้องเปลี่ยนที่วิธีคิด Thinking System ถ้ามองว่าเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นเพียงกิจกรรมเล็กๆ มันก็เป็นกิจกรรมเล็กๆ แต่ถ้าเห็นว่าเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นคานงัดสำคัญในการงัดเศรษฐกิจฐานราก มันก็จะเป็นคานงัดที่มีพลัง มองเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน

3) ต้องเปลี่ยนที่ทัศนคติ (Attitude) ถ้ามีทัศนคติที่เป็นบวกต่อเกษตรกรรมยั่งยืน ต่อการผลิตและบริโภคอาหารไร้สารเคมี ก็จะเดินได้แบบเกษตรไร้สารเคมีได้ แต่ถ้ามีทัศนคติที่เป็นลบ ก็ต้องกินอาหารที่มาจากกระบวนการใช้สารเคมีต่อไป

4) เปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior) ถ้าเกษตรกรมีความเชื่อในเกษตรกรรมยั่งยืน คิดแบบองค์รวม มีทัศนคติ ที่ดี ก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน ถ้า 3 ข้อแรกติดลบ พฤติกรรมในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนจะไม่เกิดขึ้น

อาจารย์ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ได้ให้แนวทางการพัฒนาชุมชนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งว่าจะต้องเป็นการร่วมมือกันของ “จตุพลัง” อันได้แก่ทีมงานท้องถิ่น (อบต. เทศบาล) ท้องที่ (กำนันผู้ใหญ่บ้าน) ปราชญ์ชุมชน และหน่วยงานต่างๆในชุมชน ร่วมกันพัฒนาโดย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ศ.นพ. ประเวศ วะสี ได้ให้แนวทางว่าจะต้องเป็นการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติ ในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน ก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากหลักการนี้ จะต้องเป็นการร่วมมือของหลายฝ่ายที่มีกระบวนทัศน์ที่เอื้อต่อการพัฒนาและมีทักษะในการปฏิบัติการ สิ่งสำคัญที่จะต้องหาให้เจอคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือ Change Agent (ดร.อนุรักษ์ เรียกว่า “ตัวจี๊ดเกษตรอินทรีย์ หรืออัศวินเกษตรอินทรีย์”) ที่พร้อมขยับ มาตอกย้ำผลิตซ้ำทางความคิดให้เข้มแข็ง และเติมทักษะใหม่ (Skillset Change) ในการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณว่า Value Chain ให้เดินให้ได้ ผลิตให้สม่ำเสมอ เชื่อมโยงตลาด บริหารจัดการแผนธุรกิจได้ เป็นต้น

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ เกษตรกรในโครงการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ต้องรวมกันเป็นกลุ่ม ในรูปแบบวิสาหกิจ วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกร สามารถจดทะเบียนกับหน่วยงานราชการซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของเกษตรกรแต่ละกลุ่มและยกระดับขึ้นเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบริษัทจำกัด หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้เพื่อฝึกทักษะการบริหารจัดการ ในรูปแบบปรัชญา แนวทาง หลักปฏิบัติสหกรณ์ เพื่อให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ การวางแผนธุรกิจของกลุ่ม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญ รวมทั้งการบริหารจัดการข้อมูลการผลิตรายแปลง รายครัวเรือน เช่น ข้อมูลบัญชีฟาร์ม ประมวลเป็นข้อมูลรวมของรายพืช ทั้งในเชิงปริมาณที่กำหนด หรือประมาณการออกมาได้ล่วงหน้าก่อนการลงมือผลิต มีการกำหนดปฏิทินการปลูกพืชประจำเดือน ประจำฤดูกาล ประจำปี เพื่อให้มีข้อมูลของพืชแต่ละชนิด เพื่อประมาณการขาย และยังเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวางแผน การตลาดล่วงหน้าร่วมกับภาคีการตลาดต่อไป

จำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่มในระบบการผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนควรมากกว่า 7 คน เพื่อให้สามารถจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ตามกฎหมาย มีการระดมทุนของสมาชิกทุกคน เพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจชุมชนร่วมกัน ทั้งด้านการจัดซื้อปัจจัยการผลิต และขายผลผลิต สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการทั้งยังสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอก จากสถาบันการเงินต่างๆ เมื่อทุนภายในกลุ่มไม่เพียงพอ ทั้งนี้ แต่ละกลุ่มต้องมีระบบการบริหารจัดการทางการเงิน การบัญชี ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นปัจจุบันตลอดเวลา

การบริหารจัดการข้อมูลของเครือข่ายกลุ่มผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้กลุ่มมีระบบการประมวลผลข้อมูลด้านการผลิต (Supply) อย่างแม่นยำ ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด นำไปวางแผนความต้องการของตลาด (Demand) กับเครือข่ายผู้ประกอบการผลผลิตจากระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ทั้งในและต่างประเทศ โดยมีการบริหารจัดการข้อมูลผ่านระบบฐานข้อมูลที่มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

บทที่ 12 การบริหารห่วงโซ่คุณค่าเกษตรกรรมยั่งยืน

เครือข่าย SDGsPGS ไม่ได้มุ่งพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อให้แปลงเกษตรกรได้รับมาตรฐาน แต่ใช้กระบวนการพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือเพื่อจัดระบบให้เกิดการผลิต การจัดการผลผลิต การค้าขายผลผลิตจากกระบวนการผลิตแบบเกษตรกรรมยั่งยืนไปสู่ตลาดให้ได้ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ทั้งนี้เพื่อปิดช่องว่างที่เกษตรกรผลิตแล้วไม่สามารถเชื่อมโยงตลาดได้ หรือผู้บริโภคที่ไม่สามารถหาผลผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนในท้องตลาดได้

ห่วงโซ่คุณค่าที่ประกอบด้วยกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน

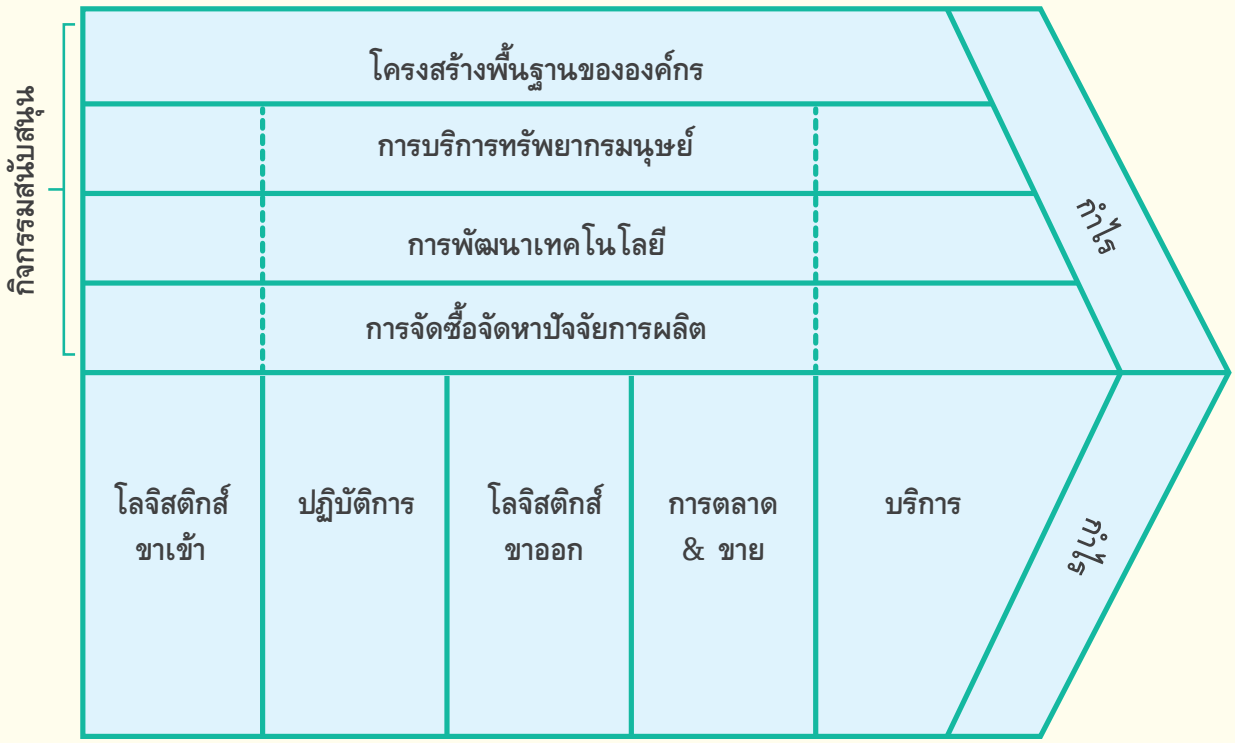

ในส่วนของการจัดการต้นน้ำนั้น เน้นส่งเสริมให้เกษตรกร ลดละเลิกการใช้สารเคมี หยุดปลูกพืชเชิงเดี่ยว และเข้าสู่กระบวนการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการผลิตแบบเกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการใช้ความรู้ความเข้าใจ การจัดการปัจจัยการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน การวางแผนการผลิต และทำการผลิตให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อการบริโภคทั้งในครัวเรือนและการจำหน่ายออกไป โดยจะต้องมีการพัฒนามาตรฐานสินค้า มีกระบวนการตรวจรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ การรับรองสินค้า งานวิจัยพัฒนาด้านต่างๆ การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการจัดตั้งกลไกการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ระดับจังหวัด) งานพัฒนาองค์กรชุมชนในส่วนของกลางน้ำ จะต้องมี

การจัดการรวบรวมผลผลิตเพื่อส่งต่อไปยังตลาด มีการจัดทำระบบฐานข้อมูล การตรวจสอบย้อนกลับด้วย QR Code เป็นต้น

งานกลางน้ำ ได้แก่งานนำเข้าข้อมูลในระบบฐานข้อมูลเช่น ระบบ Sustainable Agriculture Network (SAN) งานผลิตและบริการความรู้ด้านการใช้ปัจจัยการผลิตเกษตรกรรมยั่งยืน ทั้งในระดับครัวเรือน องค์กรชุมชน และเกษตรอุตสาหกรรม การบริหารจัดการวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การฝึกอบรมและพัฒนาผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ การดำเนินการกระบวนการออกใบรับรอง กลไกการขับเคลื่อนระดับจังหวัด การวิจัยและพัฒนาการแปรรูปผลผลิต การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาเป็นต้น

งานปลายน้ำ ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาธุรกิจของเครือข่ายและกลุ่มองค์กร โดยอาจใช้เครื่องมือ Business Model Canvas – BMC เพื่อให้สมาชิกและผู้บริหารเครือข่ายสามารถมองเห็นและเข้าใจการเชื่อมโยงของแผนธุรกิจอย่างเป็นระบบตั้งแต่การผลิตสินค้า กลุ่มลูกค้า การเข้าถึงลูกค้า การบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ การร่วมมือกับพันธมิตร การลงทุน และการจัดหารายได้ เป็นต้น

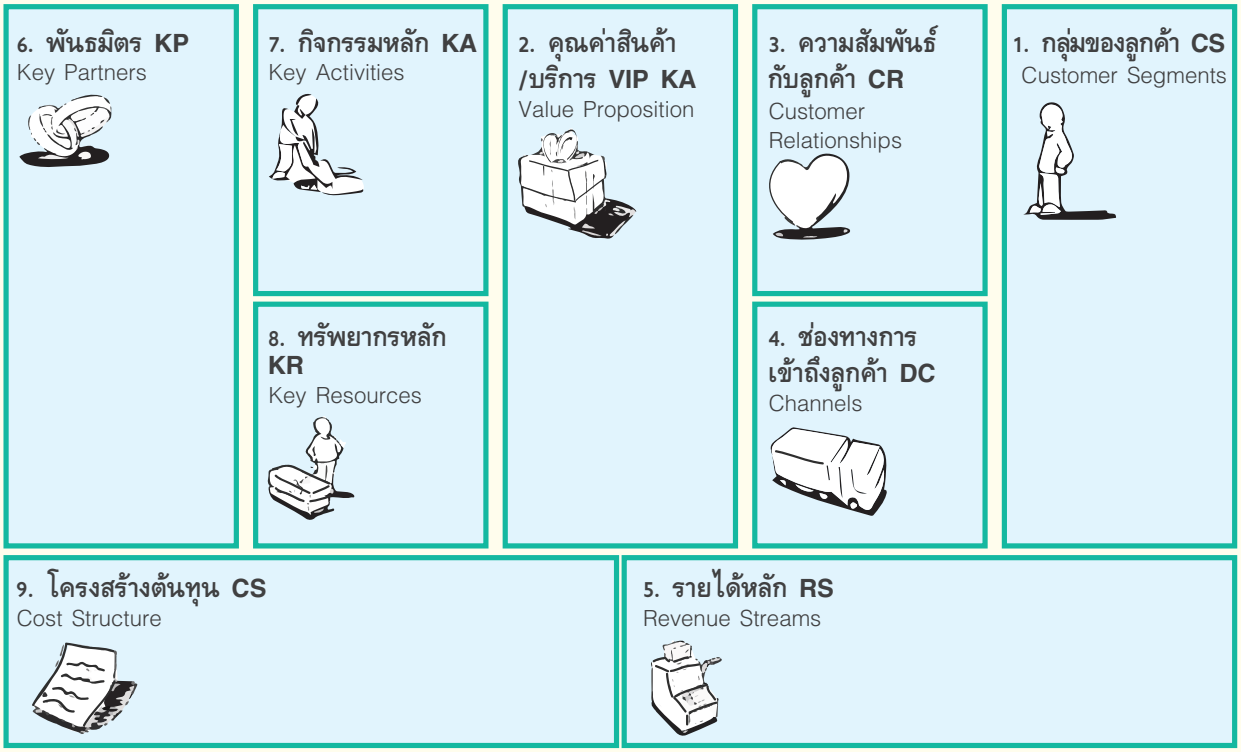

การบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าให้ครบทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำจะสร้างความสำเร็จให้การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งต้องทำงานแบบการสร้างความร่วมมือเชิงพื้นที่ หรือการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area Based Collaborative Development)

บทที่ 13 หลักปฏิบัติเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS

เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture)

ระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture)

ระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นการปรับปรุงบำรุงดิน เคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ขณะเดียวกัน ประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาการต้านทานโรค

เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Agriculture)

ระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลายชนิดโดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน 1) ขุดสระกักเก็บน้ำ 30% 2) ปลูกข้าว 30% 3) ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 30% และ 4) สร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ฉาง 10% ทั้งนี้ตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming)

ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมแต่ละชนิดเกื้อกูลกันอย่างเป็นวงจร เช่น อาหาร แร่ธาตุ อากาศ พลังงาน เป็นต้น และก่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดต่อระบบฟาร์ม

เกษตรธรรมชาติ (Natural Farming)

ระบบการเกษตรที่ยึดหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ไม่มีการไถพรวนดินงดเว้นการใส่ปุ๋ย ไม่กำจัดวัชพืช ไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ตามแนวทางของมาซาโนบุ ฟูกูโอกะ)

วนเกษตร (Agroforestry)

ระบบเกษตรที่ทำในพื้นที่ป่า เช่น ปลูกพืชแซมในพื้นที่ป่าธรรมชาติ นำสัตว์ไปเลี้ยงในป่า เก็บผลผลิตจากป่ามาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน รวมทั้ง การสร้างระบบเกษตรให้มีลักษณะเลียนแบบระบบนิเวศป่าธรรมชาติ คือมีไม้ยืนต้นหนาแน่น มีร่มไม้ปกคลุมและมีความชุ่มชื้นสูง

* ข้อมูลจากมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน และ ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนพ.ศ. .... ประมวลโดย สทว.

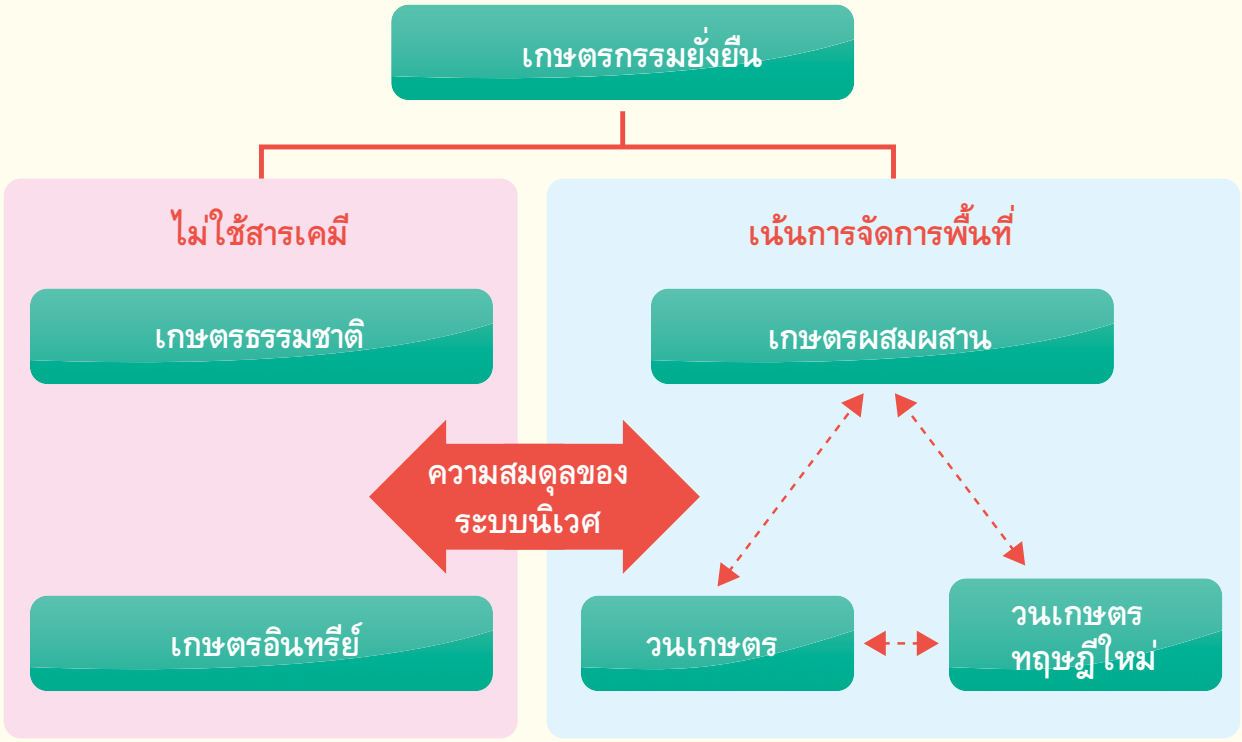

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS หลักการและเหตุผลการขับเคลื่อน		
1	เหตุผลที่มา	• การทำลายสมดุลธรรมชาติในไร่นา • การพยายามพึ่งพิงระบบนิเวศในไร่นาโดยสมบูรณ์ • การใช้สารเคมีการเกษตร ส่งผลให้มีสารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตร • ความเสื่อมโทรมของดินในการทำเกษตรกระแสหลัก • การลดลงของพื้นที่ป่าไม้จากการบุกรุกใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและกิจกรรมอื่นๆ • ความเสี่ยงอันเนื่องจากการเกษตรเชิงเดี่ยว • การพึ่งพิงการใช้ปัจจัยภายนอกไร่นา • ขาดการใช้ประโยชน์จากของเหลือใช้จากกิจกรรมการเกษตร • ความเสี่ยงจากภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำ • ความไม่มั่นคงทางอาหารของเกษตรกร
2	ทรัพยากรหลักในการจัดการ	ระบบนิเวศ ดิน ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS หลักการและเหตุผลการขับเคลื่อน		
3	วัตถุประสงค์	• เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ • การฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดิน • ความปลอดภัยทางอาหาร • การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ • การดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ป่ากับการเกษตร • ความหลากหลายทางชีวภาพ • ความมั่นคงทางรายได้ • การลดการพึ่งพิงจากภายนอก • การประหยัดต่อขนาด • ความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ • การจัดการทรัพยากรน้ำ
4	หลักการและเงื่อนไข	• การทำเกษตรกรรมโดยไม่รบกวนธรรมชาติโดยการไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ • การเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก จุลินทรีย์ • การควบคุมและกำจัดศัตรูพืชโดยทางชีวภาพ กายภาพ • การมีต้นไม้ใหญ่และพืชหลายระดับ • การเลือกพืชเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับพื้นที่ • การใช้ประโยชน์เกื้อกูลกันระหว่างกิจกรรม • มีกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปในเวลาเดียวกัน • การบริหารจัดการแหล่งน้ำในแปลง • การทำนาเพื่อให้มีข้าวบริโภค • การทำกิจกรรมอื่นๆเพื่อให้มีผลผลิตเพื่อบริโภคและขายได้

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เทคนิคการจัดการ		
1	การใช้วัสดุหรือพืชคลุมดิน	มีความสำคัญมาก
2	การปรับปรุง บำรุงดินโดยพืชตระกูลถั่ว	มีความสำคัญมาก
3	การปรับปรุงดินโดยใช้ Bio Char	มีความสำคัญมาก เฮียตวง ทีมงาน SDGsPGS นครพนม ได้สรุปประโยชน์ของไบโอชาไว้ดังนี้ 1. ช่วยกักเก็บน้ำ ลดการใช้น้ำ แก้ปัญหาภัยแล้งได้ 2. เป็นที่อยู่ของจุลินทรีย์ เป็นเสมือนบ้าน ทำให้จุลินทรีย์มีชีวิตที่ยืนยาว 3. เป็นโรงงานผลิตปุ๋ย จุลินทรีย์ที่อยู่ในถ่าน จะย่อยสลายอินทรีย์วัตถุให้เป็นสารอาหารที่พืชดูดซึมไปใช้ได้ ช่วยลดการใช้ปุ๋ยลงไปครึ่งนึง ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ 4. ในถ่านไบโอชาร์ มีฟอสเฟตประมาณ 1% มีโปแตสเซียม 2 % เป็นสารอาหารที่พืชนำไปใช้ จะปรับปรุงรสชาติให้ผลไม้หวานขึ้น 5. ถ่านสามารถอยู่ในดินได้เป็นร้อยปี การฝังถ่านลงไปในดินช่วยลดก๊าซคาร์บอนในอากาศ จะแก้ปัญหาโลกร้อนได้ 6.ในถ่านมีน้ำส้มควันไม้ ที่มีคุณสมบัติไล่แมลง และมีฟอสเฟตธรรมชาติ มีสารโพลีฟีนอล และสารอื่นๆที่พืชสร้างขึ้นมา เหลืออยู่ในถ่านไบโอชาร์ สารเหล่านี้ทำให้พืชแข็งแรงขึ้น และพืชนำไปใช้เป็นสารไล่แมลง แปลงผักหรือต้นไม้ที่ใช้ไบโอชาร์ จะไม่มีแมลงมารบกวน จึงไม่จำเป็นต้องฉีดยาฆ่าแมลง ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ด้วย 7. เศษกิ่งไม้เศษใบไม้ เหงามัน ซังข้าวโพด เศษวัสดุทางการเกษตรทั้งหลาย สามารถนำมาทำไบโอชาร์ได้ เป็นการกำจัดขยะ ในสวนของเรา 8. ช่วยให้การทำเกษตรอินทรีย์ เป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น เกษตรกรประสบความสำเร็จง่ายขึ้น เกิดรายได้ สร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน ไม่ต้องไปเป็นลูกจ้าง ไม่ต้อง ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด คนในครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ลดปัญหาสังคม 9. ลดการใช้สารเคมีทุกชนิดในทางการเกษตร ไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมี ไม่จำเป็นต้องใช้ยาฆ่าแมลง ช่วยลดต้นทุนทางการผลิตแล้ว 10. พลังงานความร้อนจากการเผาถ่านไบโอชาร์ สามารถนำไป อบพืชผลทางการเกษตร เช่นทำกล้วยตาก ทำพริกแห้ง อบสมุนไพร หรือผลิตไอน้ำเพื่อนึ่งก้อนเห็ดได้ 11. ไบโอชาร์มีคุณสมบัติในการจับสารพิษ ดังนั้นผักที่ปลูกด้วยไบโอชาร์ จะตรวจพบสารพิษน้อยกว่าผักธรรมดา 12. สุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคจะดีขึ้น ลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขของประเทศชาติได้มาก

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เทคนิคการจัดการ		
4	การใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีสังเคราะห์	ห้ามใช้โดยเด็ดขาด
5	การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และหินแร่	มีความสำคัญมาก
6	การใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากภายนอกแปลงเกษตรอินทรีย์	สามารถทำได้ แต่ต้องเป็นเป็นปุ๋ยอินทรีย์จากผู้ประกอบการที่พร้อมเปิดเผยส่วนผสมที่ไม่มีสารเคมีสังเคราะห์ หรือเป็นปุ๋ยที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้
7	การไถพรวนดิน	อนุญาตให้ทำได้
8	การผสมผสานการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ร่วมกัน	มีความสำคัญมาก
9	การปลูกพืชหลายระดับ	มีความสำคัญ
10	การใช้ประโยชน์เกื้อกูลระหว่างกิจกรรม	มีความสำคัญมาก
11	การควบคุมศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี	มีความสำคัญมาก ห้ามใช้สารเคมีโดยเด็ดขาด
12	การควบคุมศัตรูพืชโดยใช้สารชีวภัณฑ์ สมุนไพร NPV	มีความสำคัญมาก
13	การมีแหล่งน้ำไว้ใช้ในเรือกสวนไร่นา	มีความสำคัญ เน้นการจัดการน้ำที่ดี
14	การเผาตอซังในไร่นา เผาหญ้าใบไม้ในแปลง	ห้ามเผาโดยเด็ดขาด อนุญาตให้ในกรณีเผ่าถ่าน เผาไม้เพื่อเก็บน้ำส้มควันไม้ไว้ในบริเวณที่ควบคุม
15	ควรต้องหมักปุ๋ยคอกก่อนนำไปใช้	มีความสำคัญมาก ปุ๋ยคอกที่ใช้จะต้องไม่มาจากระบบเลี้ยงและการจัดการที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
16	การจัดให้มีแนวกันชนที่แน่นหนา	มีความสำคัญมาก ควรมีแนวกันชนที่แน่นหนา เพื่อกันการปนเปื้อนจากน้ำไหลเข้าแปลงแนวพื้นดินและแนวอากาศจากละอองสารเคมีจากแปลงข้างเคียง
17	พืชบนแนวกันชน ห้ามเป็นพืชที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS	มีความสำคัญมาก

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เทคนิคการจัดการ		
18	แปลงคู่ขนาน	อนุญาตให้มีแปลงคู่ขนานที่ทำเกษตรกรรมยั่งยืนและแปลงเคมีได้ แต่ห้ามมีพืชชนิดเดียวกัน
19	การปนเปื้อนจากน้ำทิ้งจากครัวเรือน	ห้ามไม่ให้มีการปนเปื้อนโดยเด็ดขาด ควรมีการจัดทำบ่อบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือน แยกจากแปลงเกษตร
20	การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์เองและการจัดหาเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ปนเปื้อนสารเคมี	มีความสำคัญมาก ในกรณีที่จัดหาเมล็ดพันธุ์ที่ไร้สารเคมีไม่ได้ อนุโลมให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่คลุกสารเคมีได้ แต่จะต้องมีการล้างด้วยน้ำอุ่นและนำน้ำที่ล้างเมล็ดพันธุ์ไปทิ้งนอกแปลงเกษตร
21	การตรวจวิเคราะห์ดินและน้ำ	ควรมีการตรวจคุณภาพดินและน้ำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ควรมีการตรวจค่า PH ของดินและน้ำให้เหมาะกับพืชที่ปลูก
22	การตรวจวิเคราะห์ผลผลิต	ควรมีการตรวจวิเคราะห์ผลผลิตเพื่อหาสารเคมีตกค้าง
23	เอกสารสิทธิ์	ไม่เน้น แต่ต้องมีการจับพิกัดแปลง
24	การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	มีความสำคัญมาก ห้ามมิให้มีการจัดการร่วมกันระหว่างผลผลิตระบบเกษตรกรรมยั่งยืน กับผลผลิตเคมี
25	ระยะปรับเปลี่ยน	ระยะปรับเปลี่ยนสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS คือ 3 ปี เว้นแต่เป็นการเกษตรแบบธรรมชาติและวนเกษตรที่ไม่มีการใช้สารเคมี แต่ต้องมีการยืนยันทางเอกสาร
26	การจัดการเก็บเกี่ยวผลผลิตระยะปรับเปลี่ยน	มีความสำคัญมาก จะต้องแยกผลผลิตระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1, 2, 3,และผลผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS อย่างชัดเจน
27	ห้ามใช้อุปกรณ์เช่นถังฉีดสารชีวภัณฑ์ ร่วมกับถังฉีดสารเคมี	มีความสำคัญมาก
28	เกษตรกรควรมีการผลิตอาหารอินทรีย์ เช่น ข้าว ผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ ไว้บริโภคในครัวเรือน	มีความสำคัญ

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เทคนิคการจัดการ		
29	ปศุสัตว์ในแปลงเกษตรอินทรีย์	มีความสำคัญ แต่การรับรองมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ได้หรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาที่อาหารสัตว์ หากเป็นการเลี้ยงด้วยอาหารที่มาจากเกษตรกรรมยั่งยืน ก็สามารถรับรองเป็นปศุสัตว์อินทรีย์ได้ แต่ถ้าอาหารที่เลี้ยงสัตว์อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน ก็จะได้ปศุสัตว์ระยะปรับเปลี่ยนเป็นอินทรีย์ตามอย่างการผลิตพืช
30	การเลี้ยงปลาในนาข้าว	มีความสำคัญ เป็นการใช้แปลงนาให้เป็นประโยชน์ และสร้างความมั่นคงทางอาหาร
31	การปลูกพืชหลังนา	มีความสำคัญมาก เช่นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานสากล หากมีการปลูกถั่วเขียวหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวนาปี จะทำให้ได้ถั่วเขียวมาตรฐานสากล แทนที่จะได้ข้าวอินทรีย์มาตรฐานสากลอย่างเดียว นอกจากเป็นการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นการใช้พืชตระกูลถั่วบำรุงดินอีกด้วย และยังเป็นการใช้ประโยชน์จากความชื้นที่อยู่ในดินหลังเก็บเกี่ยว ทำให้ลดต้นทุนในการปลูกพื้นที่ต้องการน้ำน้อยอีกด้วย
32	เกษตรกรควรตรวจเลือดทุกปีเพื่อหาสารเคมีปนเปื้อนในร่างกาย	มีความสำคัญมาก
33	เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดการผลิต การจัดการผลผลิตออกสู่ตลาดร่วมกัน	มีความสำคัญมาก
34	การวางแผนการผลิต	มีความสำคัญมาก
35	จะต้องมีการบันทึกการผลิตในแปลงเกษตรอินทรีย์ จัดทำบัญชีฟาร์ม	มีความสำคัญมาก

อ.ณรงค์ คงมาก ได้รวบรวมความรู้จากประสบการณ์ของกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายที่ได้ลงไปสำรวจ ศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก จำนวนไม่น้อยกว่า 30 ราย ที่มีบุคลิคภาพของแปลงสอดคล้อง ผสมผสานทั้ง 5 แบบของเกษตรกรรมยั่งยืน รวมทั้งข้อมูลจากการศึกษาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล“สกัดความรู้” ออกมาเป็นหลักการปฏิบัติของเกษตรอินทรีย์ ' SCE 9 หลักการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเหตุผล และเทคนิคการจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ข้างต้น พอนำมาสรุปได้ดังนี้

หลักการที่ 1 : ยึดหลักความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพภายในแปลงเกษตรอินทรีย์ เป็นปฐมบทของหลักปฏิบัติ เราสามารถพบเห็นความสำเร็จของแปลงเกษตรในรูปแบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะ

“สวนสมรม” “สวนดุซง” หรือสวนผสมผสานในภาคใต้ เป็นระบบเกษตรพื้นบ้านที่ปลูกพืชหลายระดับเลียนแบบป่าธรรมชาติ ต่างกันที่เป็น “ป่ากินได้ – ขายได้” พืชระดับบนได้แก่ พืชยืนต้นตระกูลถั่ว ซึ่งมีคุณสมบัติการตรึงไนโตรเจน จากอากาศ (Nitrogen Fixing Trees)เช่น เหรียง สะตอ แล้วสลัดใบลงเป็นปุ๋ยพืชสดชั้นดีให้กับพืชไม้ผลชั้นกลาง ชั้นล่าง อย่างมังคุด ลองกอง ทุเรียน ผักเหลียง ผักกูด กระวาน หัวกลอย ไพล เป็นต้น

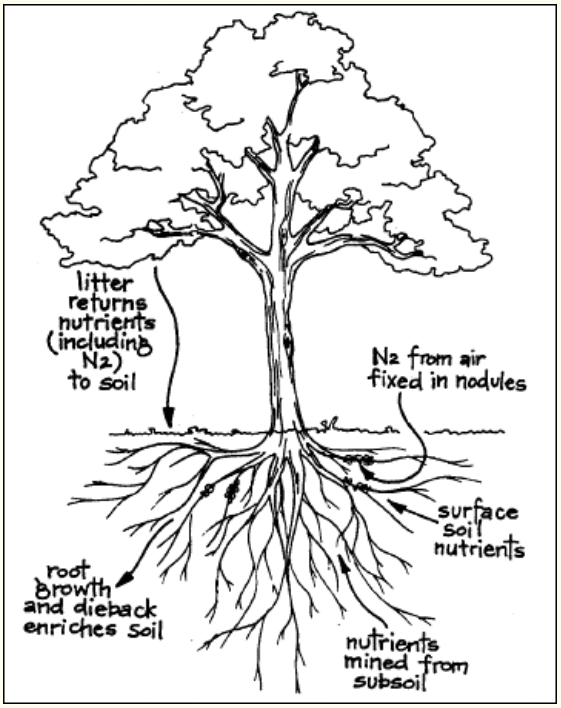

ภาพที่ 1 : พืชยืนต้นตระกูลถั่ว มีความสำคัญมากในการสร้างระบบนิเวศระดับแปลง

นอกจากปลูกพืชแล้ว เกษตรกรในภาคตะวันออก นิยมเลี้ยงไก่ไข่แบบปล่อยในสวนผลไม้ เช่น สวนเงาะ สวนยางพารา สวนมังคุด ให้ผลผลิตไข่เป็น “ไก่ไข่อารมณ์ดี” ได้ไข่เป็นอาหารบริโภคในครัวเรือน เหลือขายเป็นรายได้ เป็นที่ต้องการของตลาดทุกระดับ หากมีการบริหารจัดการแปลงเกษตรร่วมกับการเลี้ยงไก่ไข่ให้ดี โดยการหมุนเวียนพื้นที่เลี้ยงไก่ไข่อย่างเหมาะสม ปัญหาวัชพืช ก็จะหมดไปด้วย เพราะไก่กินหญ้าในแปลงจนหมด แต่ต้องระวังภัยของไก่ไข่จากสุนัขและงู ให้ดีต้องมีรั้วล้อมแปลงที่ปล่อยไก่

หลักการที่ 2 : สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้ดินเป็น “ดินที่มีชีวิต” เกษตรกรในพื้นที่ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เลี้ยงวัวขุน เพื่อเอามูลวัวมาทำปุ๋ยหมักปลูกผักได้ตลอดปี มูลวัวนมที่มีมากมายก็นำมาทำแก๊สชีวภาพแทนแก๊สหุงต้มประหยัดรายจ่ายได้มาก ทั้งรายจ่ายของครัวเรือนและชุมชน ส่วนในพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ยึดหลักการทำให้ดินมีชีวิต ผลิตปุ๋ยชีวภาพจากมูลวัว มูลไก่ ด้วยหัวเชื้อ EM ที่ผลิตโดยผู้เชี่ยวชาญจากประเทศญี่ปุ่น ออกมาจำหน่ายให้เกษตรกรในเครือข่าย ใช้ปลูกพืชผัก ใส่สวนผลไม้ ผลิตในชุมชน ขายในชุมชน รายได้หมุนเวียนในชุมชน

เมื่อดินมีชีวิต ดัชนีชี้วัดที่ชัดเจน คือ “มีไส้เดือนและจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์”เกิดขึ้นจำนวนมากในดิน ดินจะมีความสมบูรณ์ พืชเจริญเติบโตดี แข็งแรง ซึ่งต่างจากดินที่เจอแต่ปุ๋ยเคมี ดินจะมีความเป็นกรดสูง แปลงเกษตรอินทรีย์ ที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยนปีแรกๆ ควรนำดินไปตรวจวิเคราะห์ ให้รู้สุขภาพของดินเพื่อหาวิธีการปรับปรุงดินให้ถูกวิธี การใช้โดโลไมท์ ยิปซั่ม เพื่อปรับความเป็น กรด ด่างของดิน อาจมีความจำเป็น และห้ามเผาตอซังหรืออินทรีย์วัตถุทุกชนิดในแปลง

หลักการที่ 3 : การปลูกพืชหลากหลายชนิดไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นแปลงขนาดใหญ่ การปลูกพืชที่หลากหลายชนิด ทั้งพืชเศรษฐกิจ พืชขับไล่แมลง พืชใช้ทำปุ๋ยพืชสด พืชใช้สอย พืชสมุนไพร ในแปลงเดียวกัน นอกจากช่วยลดความเสี่ยงหรือกระจายความเสี่ยงจากการเกิดโรคศัตรูพืชแล้ว ยังช่วยลดความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตที่จะตกต่ำในบางพืชด้วย ทั้งนี้เกษตรกรและบริษัทฯ ต้องร่วมกันวางแผนการผลิตในรอบปีหรือรอบฤดูการผลิต โดยคำนึงถึงความต้องการของตลาด ควบคู่กับความถนัด ความพร้อมของเกษตรกร และสภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละช่วงด้วย เช่น กรณีที่เกษตรกรไม่มีทุนในการก่อสร้างโรงเรือน เพื่อปลูกผักบางชนิดในระบบปิด จะไม่สามารถปลูกพืชผักในช่วงฤดูฝนได้ องค์กรส่งเสริมการตลาด เช่น องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) จึงต้องกระจายพื้นที่ส่งเสริมการปลูกผักและเชื่อมโยงการกลุ่มผู้ผลิต ไปยังพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้มีผักป้อนเข้าตลาดตลอดทั้งปี กรณีเกษตรกรมีที่ดินแปลงใหญ่นับร้อยไร่ หรือหลายร้อยไร่ อย่างเกษตรกรชาวสวนผลไม้ ในภาคตะวันออก ควรมีการแบ่งแปลงออกเป็นแปลงย่อยๆ ขนาดแปลง ไม่ควรเกิน 30-50 ไร่ โดยการปลูกพืชยืนต้นตระกูลถั่วเป็นแถวๆ แทรกลงระหว่างพืชเศรษฐกิจแปลงใหญ่ๆ เพื่อแบ่งแยกแปลง เช่น ปลูกต้นแคฝรั่ง ทองหลางเป็นต้น ซึ่งเป็นพืชที่ใช้ปลูกแล้วตัดกิ่ง ก้าน ใบคลุมดินใต้โคนต้นไม้ผล ย่อยสลายให้ธาตุไนโตรเจนอย่างดี ส่วนแปลงที่มีความลาดชันสูง ก็ควรปลูกพืชที่มีอายุยืนยาว เป็นแถวตามแนวระดับ (Alley Cropping) เช่น ต้นแคฝรั่ง กระถิน ถั่วมะแฮะ ตะไคร้ ขิง ข่า หญ้าแฝก สับปะรด เป็นต้น

หลักการที่ 4 : ใช้ปัจจัยการผลิตที่หมุนเวียนในแปลง ลดการพึ่งพาจากภายนอก หลักการวนเกษตร เกษตรป่าไม้ หรือป่าธรรมชาติ จะเห็นได้ว่ามีการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากภายนอกเข้ามาในระบบแปลงน้อยที่สุด ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตต่ำ มีรายได้สูงขึ้น รายเหลือมากขึ้น ตามหลักสัมมาชีพข้อที่ 4 คือ รายรับมากกว่ารายจ่าย จึงต้องคิดค้นและพัฒนาการเลี้ยงปศุสัตว์ เพื่อนำมูลสัตว์มาทำปุ๋ยหมัก มาทำแก๊สชีวภาพใช้แทนแก๊สหุงต้ม อย่างที่เกษตรกรตำบลแม่ทา ทำอยู่ หรือการปลูกพืชยืนต้นตระกูลถั่ว เพื่อตัดแต่งกิ่ง ก้าน ใบมาคลุมดิน ย่อยสลายเป็นปุ๋ยพืชสด เสริมด้วยน้ำหมักชีวภาพที่นำใบพืชยืนต้นตระกูลถั่วมาหมัก เช่น ใบกระถิน ใบแคฝรั่ง เป็นต้น

เกษตรกรที่ปลูกผักในจังหวัดนครปฐม มีการเลี้ยงหมูหลุม เพื่อนำมูลมาทำปุ๋ยหมัก และเสริมรายได้จากการขายหมูขุน ชาวนาในตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ใช้ฟางข้าวจากแปลงนา มาเป็นอาหารวัวในหน้าแล้ง ใช้เป็นวัสดุคลุมหน้าดินในการปลูกผัก ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติวัดป่ายาง นครศรีธรรมราช ใช้เศษอาหารในวัดที่มีจำนวนมาก หมักเป็นน้ำหมักชีวภาพ ใช้ฉีดพ่นใส่ปุ๋ยปั้นเม็ดในกระบวนการปั้นเม็ด เสริมธาตุอาหารในปุ๋ยตรา “ดอกลำดวน” ผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนวัดป่ายาง การตัดหญ้าในสวนผลไม้ปีละ 7-8 ครั้ง แล้วใช้น้ำหมักชีวภาพราด เพื่อช่วยการย่อยสลาย ให้หญ้ากลายเป็นปุ๋ยได้เร็วขึ้น ลดการใช้ปุ๋ยหมักได้อีกทางหนึ่งหรือที่สวนนายสุธี ปรีชาวุฒิ ที่ตำบลวังสรรพรส อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี มีการปลูกผักเหมียง ผักกูด สับปะรด ในร่องสวนยางพารา ให้น้ำด้วยระบบสปริ้งเกลอร์ นอกจากพืชผักพื้นบ้านทั้ง 3 ได้รับน้ำแล้ว ยางพาราพลอยได้รับน้ำ ยืดอายุการกรีด และได้ปริมาณน้ำยางมากขึ้นกว่าสวนยางพาราทั่วไป ยึดหลัก “ยิงกระสุน(น้ำ)นัด(หัว)เดียว ได้นก(พืช) 4 ตัว” (ผักเหลียง ผักกูด สับปะรด ยางพารา)

หลักการที่ 5 : วางระบบป้องกันจากมลพิษรอบแปลงอย่างเต็มกำลัง แปลงเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่อยู่ท่ามกลางแปลงเกษตรเคมี และเป็นเหตุผลหนึ่งที่เกษตรกรทั่วไป เชื่อกันว่าเราทำเกษตรอินทรีย์แปลงเดียว ไม่ใช้สารเคมี อยู่ท่ามกลางแปลงเกษตรเคมี แมลงศัตรูพืช จะหนีมาอยู่สวนเรา ทำลายพืชพรรณของเราจนหมด เทคนิคเกษตรอินทรีย์เอาไม่อยู่ ซึ่งเหตุผลนี้ จริงหรือไม่? อยู่ที่ความเชื่อ ความศรัทธา และวิถีปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จากประสบการณ์ของชาวเกษตรอินทรีย์ที่อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เมื่อระบบนิเวศวิทยาในแปลงเกษตรอินทรีย์สมบูรณ์ มีการใช้ชีววิธี ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นแปลงอยู่ท่ามกลางเกษตรเคมี ก็ไม่พบความ เสียหายอย่างที่พูดกัน อย่างไรก็ตามเกษตรกรควรป้องกันความเสี่ยงจากการปนเปื้อนสารพิษจากแปลงข้างเคียงโดยการทำ “แนวกันชน” ทั้งในรูปแบบ “การขุดคูร่อง” “การปลูกพืชเป็นแถบแน่นทึบ รอบแปลงเกษตรอินทรีย์ กว้างประมาณ 3-4 เมตร” และ “การจัดการแหล่งน้ำภายในแปลงของเกษตรกรเอง”

การขุดคูร่อง ต้องทำในกรณีที่แปลงเกษตรอินทรีย์ พื้นที่อยู่ต่ำกว่าแปลงเกษตรเคมีข้างเคียง ขุดร่องดักน้ำที่ไหลมาจากแปลงเกษตรเคมี ไม่ให้ผ่านพื้นที่แปลงเกษตรอินทรีย์ ร่องควรลึกประมาณ 0.3 เมตร กว้างประมาณ 0.5 เมตร และควรมีการดูแลรักษาไม่ให้ร่องตื้นเขินทุกปี เพื่อเปลี่ยนทิศทางน้ำไม่ให้ไหลผ่านแปลงเกษตรอินทรีย์ กรณีนาข้าว การทำคันนาต้องกว้างและสูงพอไม่ให้น้ำจากแปลงนาข้างเคียงไหลซึมผ่านเข้ามาในแปลงนาอินทรีย์ได้ และต้องหมั่นตรวจคันนาไม่ให้รั่วจากฝีมือของ “หนู” และ “ปู”เช่นเดียวกัน หากบ้านพัก ที่อยู่อาศัยอยู่ในแปลง กรณีลานซักล้างกับแปลงก็ควรขุดคูร่อง ลงบ่อบำบัด ป้องกันไม่ให้น้ำผงซักฟอกไหลลงแปลงเกษตรอินทรีย์รอบบ้าน

แนวกันชน แปลงปลูกผักอินทรีย์ที่ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ที่อยู่ในชุมชนลงทุนสร้างกำแพงปูนซิเมนต์ ป้องกันมลพิษจากบ้านเรือน ปนเปื้อนสู่แปลงผัก แต่โดยหลักปฏิบัติทั่วไป ไม่ต้องลงทุนขนาดนั้น เกษตรกรสามารถใช้พืชนานาชนิด ยกเว้น พืชที่ขอรับรองเป็น “ผลผลิตอินทรีย์” ปลูกเป็นแถบหลายชั้นความสูง ให้แน่นทึบ เพื่อกรองและป้องกันละอองสารเคมีพัดผ่านเข้ามาในแปลงเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรบางท่านใช้ต้นอโศกอินเดีย ต้นสน ต้นไม้ กระถินเทพา กระถินณรงค์ กล้วย ไม้ป่าหลากชนิด เป็นต้น ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่แปลง หากมีพื้นที่มาก ก็เว้นพืชธรรมชาติไว้ สร้างเป็นป่าครอบครัวรอบแปลง ปลูกพืชสมุนไพร ผักหวานป่า (โด๊ะเด๊ะ) แทรกลงไป ข้อพึงระวังสำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่น้อย เพื่อไม่ให้แนวกันชนกินพื้นที่การเกษตรมากเกินไป ก็ควรเลือกปลูกพืชหลายระดับ ที่มีประโยชน์ขายได้ และใช้ประโยชน์ได้ เช่น กล้วย ไผ่ ตะไคร้ ขิง ข่า ไพล มะขาม ต้นข่อย หรือพืชที่นิยมปลูกเป็นรั้ว ที่ต้องตัดแต่งประจำไม่ให้สูงใหญ่ ทั้งนี้ผลผลิต

จากพืชในแนวกันชนต้องขายในตลาดทั่วไป ไม่สามารถขอรับรองเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ขายในระบบตลาดเกษตรอินทรีย์ได้

แหล่งน้ำในแปลง การลงทุนสร้างแหล่งน้ำใหม่ในแปลงของตนเอง เป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกรรายย่อย หากยังไม่มีแหล่งน้ำในแปลงมาก่อน อาจทำเกษตรอินทรีย์ที่จะเข้ารับรองมาตรฐานไม่ได้เลย เพราะน้ำเป็นเงื่อนไขสำคัญมากสำหรับการทำเกษตรทุกประเภท กรณีใช้แหล่งน้ำต้นทุนจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ห้วย หนอง คลองบึง หรือแหล่งน้ำชลประทาน และเป็นแหล่งน้ำที่ไหลผ่านที่ตั้งของชุมชน ที่อยู่อาศัย โรงงานอุตสาหกรรม หรือพื้นที่แปลงเกษตรเคมีผืนใหญ่ด้วยแล้ว ยากที่จะผ่านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั่วไปได้ จากข้อจำกัดด้านแหล่งน้ำทำให้จำเป็นต้องใช้น้ำจากแหล่งน้ำในแปลงเกษตรเท่านั้น ยกเว้น จะมีกรณีพิเศษที่จะพิจารณาเป็นรายๆไป เช่น การมีระบบการปลูกพืชดูดซับน้ำ เช่น ต้นกก ต้นธูปฤษี ผักตบชวา ผักกระเฉด และพืชน้ำอื่นๆนอกแปลง ให้น้ำจากภายนอกไหลผ่านบ่อหรือคูบำบัดน้ำที่ปลูกพืชดังกล่าวข้างต้น มีท่อน้ำที่ปล่อยน้ำเข้าแปลงที่ผ่านกระสอบหินทรายถ่าน เพื่อการกรองน้ำอีกชั้นหนึ่ง หรือใช้สารชีวภาพ น้ำหมักจากต้นกล้วย ใส่ลงในบ่อบำบัดน้ำ (กรณีแปลงนาอินทรีย์ อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี) ให้มีระบบการบำบัดน้ำด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งก่อนนำมาใช้ในแปลงเกษตรอินทรีย์

หลักการที่ 6 : การทำแผนการผลิตแผนธุรกิจรายแปลงตลอดปี เมื่อการทำเกษตรอินทรีย์ต้องมีผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคส่วนใหญ่ป้อนเข้าสู่ตลาด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำแผนการผลิตในส่วนของเกษตรกร ส่วนองค์กรตลาดก็ต้องทำแผนการตลาด เพื่อมาจับคู่กัน ให้เกิดความสมดุลระหว่างการผลิตและการตลาด ฝ่ายตลาดต้องหาตลาดล่วงหน้าให้ชัดเจนก่อน เพื่อนำฐานข้อมูลความต้องการของตลาด มาวางแผนการผลิตให้เกษตรกรในเครือข่าย โดยมีการกำหนดชนิดพืชที่ตลาดต้องการ เป็นตัวตั้งหรือ “ตลาดนำ” แล้วมาร่วมวางแผนกับเกษตรกรว่าจะปลูกพืชอะไร? เมื่อไร? ปริมาณเท่าไร? ใช้พันธุ์จากไหน? ใช้ปัจจัยการผลิตอะไร? ต้นทุนเท่าไร? และราคาที่ตลาดฯจะรับซื้อตามเกรดมาตรฐาน ที่ตกลงกัน กก.ละเท่าไร? เกษตรกรที่เข้าร่วมมีกี่ราย? พื้นที่ปลูกเท่าไร? ใครรับโควต้าปลูกอะไร? เป็นต้น การทำแผนการผลิตและแผนธุรกิจรายแปลง จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เกษตรกรต้องปฏิบัติ

หลักการที่ 7 : การทำบัญชีฟาร์ม จากหลักการการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ทุกฝ่ายในห่วงโซ่เศรษฐกิจต้องเปิดเผยข้อมูลต้นทุนการผลิต ค่าใช้จ่ายของแต่ละภาคส่วนธุรกิจ ทุกช่วงข้อต่อ ตั้งแต่เกษตรกร ผู้จัดการโรงบรรจุ การขนส่ง การกระจายสินค้า ค่าการตลาด การประกันสินค้า การขายส่ง การขายปลีก และอัตราการสูญเสียในแต่ละช่วง การบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย การทำบัญชีฟาร์มของเกษตรกร จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในองค์ประกอบของระบบการค้าที่เป็นธรรม การทำบัญชีของเกษตรกร นอกจากทำให้เกษตรกรรู้จักตนเอง รู้ต้นทุนการผลิตแล้ว ยังใช้ประกอบการกำหนดราคาซื้อ-ขายผลผลิต ระหว่างฝ่ายตลาดกับเกษตรกร และนำไปสู่การกำหนดราคาขายสินค้าให้กับผู้บริโภคปลายทางสุดท้ายด้วย ทั้งนี้ สถานการณ์ปริมาณผลผลิตในตลาด จะนำมาประกอบการพิจารณากำหนดราคาซื้อ-ขาย ด้วยในขั้นตอนการกำหนดราคาซื้อขายผลผลิต ใช้บัญชีต้นทุนการผลิตของเกษตรกรมาพิจารณาร่วมกับต้นทุนขายของ ฝ่ายตลาด จากนั้นพิจารณาสภาวการณ์ของปริมาณผลผลิตในตลาด พิจารณาการแข่งขัน โอกาสการส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศ จึงจะกำหนดราคาขาย (ขายส่งและขายปลีก) ร่วมกันได้ ความแม่นตรงของข้อมูลบัญชีฟาร์ม จึงมีความสำคัญมาก เพราะหลักคิดของตลาดเกษตรอินทรีย์ คือ การกำหนดราคาบนฐานของ “เกษตรกรคือหุ้นส่วนทางธุรกิจ” ไม่ใช่ “การต่อรองให้ได้สินค้าราคาถูกที่สุดเพื่อไปขายสร้างกำไรให้มากที่สุด” หรือเข้าไปอยู่ในสภาวะ “สงครามราคา” อย่างที่ตลาดทั่วไปกระทำกันอยู่

หลักการที่ 8 : ร่วมกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง เกษตรอินทรีย์ไม่ใช่การปล่อยแปลงเกษตรให้ธรรมชาติดูแลทั้งหมดโดยไม่จัดการใดๆเลย ด้วยเห็นว่า การไม่ใส่ปัจจัยการผลิตใดๆ เข้าไปในแปลง ให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด น้ำก็ใช้น้ำฝน ปุ๋ยใดๆก็ไม่ใส่ สารเคมีก็ไม่ฉีด วัชพืชก็ไม่ตัดนั้น น่าจะเป็น “อินทรีย์” มากที่สุด การทำแบบนี้น่าจะเรียกว่า “เกษตรแบบทิ้งร้าง” คือ ไม่กระทำใดๆเลยในแปลงเกษตร ผลที่เกิดขึ้น ก็จะเห็นได้จากแปลงเกษตรที่ทิ้งให้รกร้าง สวนร้าง ทั้งหลาย ซึ่งให้ผลผลิตน้อยมาก จนกลายเป็นสภาพป่ารกชัฏ เกษตรกรทั่วไปทำเกษตรแบบทิ้งร้าง ไม่ได้ เพราะจะไม่มีผลผลิตออกมาให้เพียงพอกับการบริโภคหรือจำหน่าย ยกเว้นจะทำสวนป่า คือปลูกไม้ป่าธรรมชาติ ซึ่งต้องดูแลบำรุงรักษาเช่นกัน แนวคิดการทำเกษตรอีกแนวหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาในประเทศออสเตรเลีย เรียกว่า เพอร์มาคัลเชอร์ (Permaculture) ซึ่ง “รวิมาศ ปรมศิริ” นักแปลอิสระที่เคยแปลหนังสือเพอร์มาคัลเชอร์มาแล้ว กล่าวว่า "เพอร์มาคัลเชอร์ไม่ใช่แค่เรื่องการเกษตร แต่เป็นเรื่องที่กว้างและครอบคลุมถึงการใช้ชีวิต การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ กระทบใจมากตรงที่วิพากษ์เรื่องที่เราผลิตอาหารจากที่หนึ่งที่ใดและส่งไปหล่อเลี้ยงคนที่อาศัยอยู่อีกที่หนึ่ง ซึ่งห่างกันเป็นระยะทางไกลๆ เขามองว่าการดำรงชีวิตแบบนี้ไม่ยั่งยืนและสิ้นเปลืองพลังงานถ้าหากเรานำแนวคิดเพอร์มาคัลเชอร์มาปรับใช้ โลกก็จะอยู่อย่างยั่งยืนและเราก็จะมีประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้น"

ฝ่ายการตลาดและเกษตรกร จะร่วมกันจัดกระบวนเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและความตระหนัก การตื่นรู้ของผู้บริโภค ให้เข้าใจ เข้าถึง ความจำเป็นที่ต้องทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งไม่เพียงเพื่อตอบโจทย์ทางเศรษฐกิจ หรือการตลาด เท่านั้น เป็นการเชื่อมโยงไปสู่ฐานสังคมสัมมาชีพ ความมั่นคงด้านที่ดินทำกิน กระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบ เทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์ และการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกันของเกษตรกรในเครือข่าย จึงเป็นอีกโอกาสหนึ่งที่เกษตรกรจะได้เข้าถึงจิตวิญญาณของการเป็นเกษตรกร ซึ่งเป็นแขนงวิชาชีพที่ประกอบไปด้วยศาสตร์และศิลป์ โน้มนำไปสู่การเข้าใจปรัชญาชีวิตและธรรมชาติ

หลักการที่ 9 : การเชื่อมโยงกับเครือข่ายผู้บริโภคที่เข้าใจวิถีเกษตรอินทรีย์ การทำการตลาดผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ ที่ผ่านมา ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ จะพบกับคำถามยอดฮิต ที่ว่า “ ทำไมสินค้าเกษตรอินทรีย์ ราคาแพงกว่าสินค้าเกษตรเคมี ?” ผู้ซื้อจำนวนหนึ่ง ก็พยายามต่อรองราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์อยู่เสมอ และเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมไทยว่า “สินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อคนร่ำรวยหรือคนรายได้สูงเท่านั้น คนจนไม่มีสิทธิ์รับประทานสินค้าเกษตรอินทรีย์ (เพราะราคาแพงเว่อร์)” ทางฝ่ายการตลาดเกษตรอินทรีย์ได้รับคำถามเหล่านี้มาโดยตลอด และเห็นว่ากระแสวิจารณ์ดังกล่าวจะเป็น “คอขวด” หรืออุปสรรคสำคัญในการวางรากฐานเกษตรอินทรีย์หรือการประกอบสัมมาชีพให้เต็มแผ่นดิน

การจัดกิจกรรมโดยฝ่ายตลาด ให้ผู้บริโภคลงเยี่ยมฟาร์มเกษตรอินทรีย์ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะแปลงเกษตรอินทรีย์ในเครือข่ายพื้นที่ เป็นกิจกรรมสำคัญ เป็นการสร้างเครือข่ายผู้บริโภคที่เข้าใจวิถีเกษตรอินทรีย์อย่างเข้มแข็งและขยายตัวมากขึ้น เพื่อเปลี่ยนทัศนคติ และค่านิยม ของผู้บริโภค ที่ชอบต่อรองราคา และต้องการยืนยันว่า สินค้าเกษตรอินทรีย์ ทุกคน ทุกชั้นชน สามารถเข้าถึงได้ ซื้อมาบริโภคได้ (ออร์แกนนิคเพื่อทุกคน Organics for All) รูปแบบกิจกรรมในลักษณะ “เยี่ยมฟาร์ม เพื่อชิม-ช็อป” หรือ “โฮมสเตย์” ก็จะเกิดขึ้นในบางพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านสถานที่ เช่น ในกลุ่ม เกษตรอินทรีย์จังหวัดจันทบุรี ตราด กลุ่มเกษตรท่องเที่ยวและการเรียนรู้ ต.วังอ่าง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช เป็นต้น

เมื่อขบวนผู้บริโภคเข้มแข็ง แข็งแรง ขยายเชิงปริมาณผู้คนมากขึ้น หมายถึง ตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะชัดเจน มั่นคงมากขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะผู้บริโภคในท้องถิ่น อย่างที่กิจกรรมการตลาดของขบวนเกษตรอินทรีย์จังหวัดจันทบุรีซึ่งร่วมมือกับโรงพยาบาลพระปกเกล้าและภาคเอกชน จัดพื้นที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ทุกวัน

จันทร์ พุธ ศุกร์ สร้างความแตกต่างกับสินค้าเกษตรทั่วๆไป สร้างขบวนผู้บริโภคแบบ “แฟนพันธุ์แท้”ขึ้นมา โดยใช้โรงพยาบาล เป็นพื้นที่ทางการตลาด และการเกิดตลาดเพื่อสุขภาพเล็กๆ ซึ่งปัจจุบัน (สิงหาคม 2560) รัฐบาลออกนโยบายให้โรงพยาบาลรัฐทั่วประเทศ จัดซื้อผลผลิตของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ก่อนเป็นอันดับแรก จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการตลาดเกษตรอินทรีย์ ถ้าทุกฝ่ายจะทำกันจริงๆ

การบุกเบิก ให้โรงพยาบาลรับซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์และให้พื้นที่สำนักงานสาธารณสุขเป็นพื้นที่การตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เป็นประเด็นที่น่าพิจารณาอย่างยิ่งของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะเป็นพื้นที่ “แห่งสุขภาพ” กระจายทุกตำบลในประเทศไทย นอกเหนือจากพื้นที่การตลาด อย่างตลาด อ.ต.ก. หรือตลาดสดทั่วไปแล้ว การสร้างตลาดในชุมชนท้องถิ่น จะเป็นการลดค่าบริหารจัดการด้านการขนส่ง ลดความเสี่ยงด้านการเดินทาง และส่งเสริมการตลาดแบบฐานราก ทั้งนี้ ต้องวิเคราะห์และคำนึงถึงหลักการ อุปสงค์ อุปทาน ขนาดตลาดในท้องถิ่น นั้นๆด้วย

หลักการ 9 ข้อ จึงเป็นเงื่อนไขที่เกษตรกรและฝ่ายการตลาดต้องนำไปปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่ระยะปรับเปลี่ยน แม้ว่าผลผลิตยังไม่สามารถรับรองเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์ได้ แต่ฝ่ายตลาดของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ สามารถเริ่มปฏิบัติการกระบวนการทั้ง 9 ข้อในการส่งเสริมการตลาดได้ (จากคู่มือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SCE – PGS โดยณรงค์ คงมาก บริษัท SCE วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด)

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม		
1	ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ	• ความมั่นคงด้านอาหาร • ความมั่นคงทางรายได้ • การจัดการความเสี่ยง • การประหยัดต่อขนาด • การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตและการขยายตลาด
2	ประโยชน์ทางสังคม	• การลดการอพยพออกนอกพื้นที่ • การพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ • สุขอนามัยของผู้ผลิต • ความปลอดภัยทางด้านอาหาร • การลดการพึ่งพิงจากปัจจัยภายนอก
3	ประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม	• ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม • สร้างความหลากหลายทางชีวภาพ • ฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดิน • การจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ • ฟื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศ

Unnamed Road, ตำบล จันทร์เพ็ญ อำเภอ เต่างอย สกลนคร 47260 ประเทศไทย
Decimal
DMS
Latitude
16.959102
16°57'32" N
Longitude
104.201151
104°12'4" E
26°C
79°F

บทที่ 14 การ “เขย่า” เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในระดับจังหวัด

กระบวนการขับเคลื่อน SDGsPGS ในแต่ละจังหวัด เริ่มต้นด้วยการจัดเวที “เขย่า” ความคิดของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายในแต่ละจังหวัด เป็นการจัดเวทีหนึ่งวันโดยเชิญพี่น้องเกษตรกรที่ขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ วนเกษตร เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ มาร่วมปรึกษาหารือแนวทางการขับเคลื่อนร่วมกัน โดยมีภาคีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมหารือแบบประชารัฐ โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

จากประสบการณ์ที่ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ “เขย่า” ในแต่ละจังหวัด โดยเฉลี่ยแล้วจะมีพี่น้องเกษตรกรจากเครือข่ายต่างๆและภาคีร่วมพัฒนาแบบประชารัฐร่วมเวทีระหว่าง 60–100 คน โดยจะมีการเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นๆ รวมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์และเกษตรกรรมยั่งยืนในจังหวัดร่วมให้ข้อมูลแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายระดับประเทศและระดับจังหวัด ซึ่งจะทำให้พี่น้องเกษตรกร ได้เห็นแนวทางที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนระดับจังหวัดและสามารถออกแบบกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ ระดับจังหวัดได้

หลังจากที่ผู้ว่าราชการจังหวัด และ/หรือผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำเสนอนโยบายการขับเคลื่อนระดับจังหวัดแล้ว ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ จะเปิดโอกาสให้พี่น้องได้แนะนำกลุ่มและการขับเคลื่อนของแต่ละกลุ่มให้สะท้อนความท้าทายและอุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหา กระบวนการนี้ทำให้แต่ละกลุ่มได้รู้จักกันและเห็นโอกาสในการจับมือทำงานร่วมกันมากขึ้น สรุปโดยภาพรวมที่ดร.อนุรักษ์ ได้ลงไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้มักจะเห็นประเด็นร่วมจากเกษตรกรสองด้าน ด้านหนึ่งเห็นว่าทำเกษตรอินทรีย์นั้นยาก เพราะไม่มีความรู้และสารชีวภัณฑ์ต่างๆที่พร้อมใช้แทนสารเคมี เช่นสารเคมีกำจัดหญ้า ทำแล้วไม่มีตลาด ทำแล้วไม่ได้ราคา ไม่สามารถผลิตได้ปริมาณมาก ไม่สามารถผลิตได้ทั้งปีเพราะหน้าฝนปลูกผักบางชนิดไม่ได้ ขาดการพัฒนามาตรฐาน ขาดน้ำทำเกษตรในหน้าแล้ง ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการพัฒนามาตรฐานได้ ขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังจากหน่วยงานรัฐ พื้นที่รอบข้างมีแต่สารเคมี เป็นต้น อีกด้านหนึ่งเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์นั้นทำได้จริงและได้ลงมือทำแล้ว แต่ก็ยังต้องการการหนุนเสริมจากหน่วยงาน เพื่อให้สามารถทำการผลิตออกสู่ตลาดได้ดีขึ้น ทำอย่างไรก็ไม่พอขาย เป็นต้น หลังจากที่พี่น้องเกษตรกรที่เข้าร่วมเวทีได้สะท้อนอุปสรรค ความท้าทายทั้งหลายแล้ว ดร.อนุรักษ์ จะนำเสนอ “โมเดลในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือในการสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งมีภาคีร่วมพัฒนาถึง 35 หน่วยงานที่พร้อมร่วมมือกันพัฒนา ลงนามเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2559 โดยในโมเดลนั้นเสนอให้มีการจัดกลไกผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS ตามแนวทางสากลที่เสนอโดย IFOAM ในกรณีที่เป็นการเคลื่อนย้าย ค้าขายผลผลิตภายในจังหวัด ภายในประเทศ ไม่มีความจำเป็นต้องพัฒนามาตรฐานสากล จากนั้นเสนอให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากลไกธุรกิจขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในการเชื่อมโยงตลาด และบริหารการผลิต และจัดการเรื่องการพัฒนามาตรฐาน และเสนอให้มีการตั้งกลไกคณะกรรมการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขึ้นมาในระดับจังหวัด โดยเป็นกลไกแบบประชารัฐเพื่อรับรองผลการตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์โดยคณะทำงานตรวจแปลง

กลไกที่ 4 คือกลไกบริหารจัดการฐานข้อมูล ซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลจริงเพื่อหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการรับรองที่มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้หากผลผลิตมีปัญหาเป็นต้น

หลังจากนำเสนอโมเดลนี้แล้ว ดร.อนุรักษ์ จะทำการเชื่อมโยงให้พี่น้องได้เห็นแนวทางการขับเคลื่อนร่วมกัน ถ้าพี่น้องพร้อมขับเคลื่อน จะมีกองทัพผู้ตรวจแปลงที่จะพร้อมร่วมพัฒนามาตรฐานและร่วมในกระบวนการวางแผนการผลิต โดยที่มีกลไกธุรกิจเป็นกลไกสำคัญในการทำการตลาดให้ทั้งเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นตลาดห้างค้าปลีก ตลาดสถาบัน หรือแม้แต่ตลาดในชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคนั้นมีความตื่นตัวสูงมากและกำลังมองหาผลผลิตที่ปลอดภัย ไร้สารเคมี แต่ก็ไม่สามารถหาได้โดยง่าย ยกตัวอย่างในเขตเทศบาลหนึ่ง สมมติว่ามีผู้บริโภคอยู่จำนวน 300,000 คน จะบริโภคข้าวสารต่อวันสูงถึงวันละ 90 ตัน (300,000X 300 กรัมต่อวัน) บริโภคไข่ไก่ถึงวันละ 300,000 ฟอง และบริโภคผักผลไม้อีกจำนวนมาก ปัญหาคือผู้บริโภคเหล่านี้ หาผลผลิตไร้สารพิษไม่เจอ การชี้ให้พี่น้องเกษตรกรเห็นตลาดที่ใกล้ตัว มีความสำคัญมาก เพราะหากพี่น้องพร้อมลุกขึ้นมาผลิตเพื่อจำหน่าย สิ่งที่ต้องทำคือจับมือกัน “จัดการ” ผลผลิตทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สิ่งที่ต้องทำคือพี่น้องในแต่ละจังหวัดจะต้องลุกขึ้นมาจัดการด้วยตัวเอง โดยมีหน่วยงานต่างๆพร้อมหนุนเสริม พี่น้องจะถามต่อว่าแล้วจะต้องเริ่มต้นอย่างไร

ข้อเสนอต่อมาคือจัดให้มีการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นหลักสูตร 3 วัน เมื่อแกนนำเกษตรกรได้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรนี้ไปแล้ว ก็จะเป็นคณะทำงานตรวจแปลง และจะสามารถเดินหน้าตั้งกลไกอื่นๆในระดับจังหวัดได้ การอบรม 3 วันจำเป็นต้องมีทีมงานในการเตรียมงาน ในการประสานกับเครือข่ายต่างๆทั้งจังหวัด เชื่อมโยงภาคี เชื่อมโยงหน่วยงานร่วมอบรมตลอดจนเจรจาหน่วยงานที่พร้อมหนุนเสริมด้านงบประมาณ ซึ่ง ดร.อนุรักษ์ จะใช้วิธีขออาสาสมัครในการเตรียมงาน ซึ่งจะมีพี่น้องเกษตรกรที่มีความต้องการขับเคลื่อนต่อและอาสาเป็นคณะทำงานเตรียมการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลงมากกว่า 10 คนโดยเฉลี่ยในแต่ละจังหวัด และเพื่อให้สามารถ “ตีเหล็กในขณะที่ร้อน” ดร.อนุรักษ์ จะเสนอวันเวลาที่พร้อมลงพื้นที่เพื่ออบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลงทันที

บทที่ 15 หลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

หลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS เป็นหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 วัน โดยวันแรกจะเป็นการตอกย้ำโมเดลการขับเคลื่อนที่ได้นำเสนอแล้วในเวที “เขย่า” ให้ผู้เข้าร่วมอบรมทุกคนได้ทราบแล้วมีการชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการอบรม จะมีการเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมาเปิดงาน หรือมาในวันสุดท้ายเพื่อแจกใบประกาศเกียรติคุณที่ผ่านการอบรมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม หลังจากเปิดงานและนำเสนอโมเดล และแนวทางการอบรมในแต่ละวันแล้ว จะมีการนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนเครื่องมือต่างๆที่จำเป็นต้องใช้ในการตรวจแปลง

ในวันที่สอง ครึ่งวันเช้าจะเป็นปฏิบัติการลงพื้นที่เพื่อ “ฝึก” ตรวจแปลง โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มๆละ 5-10 คน ลงไปฝึกในแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้ประสานงานไว้ โดยมีพี่เลี้ยงที่ผ่านการอบรมแล้วประกบไปในแต่ละกลุ่ม เป็นการนำหลักเกณฑ์ที่เรียนรู้ร่วมกันในวันแรกไปใช้ และฝึกเป็นผู้ตรวจแปลงจริง โดยต้องบันทึกใบสมัครของเกษตรกรและการตรวจแปลงที่ได้คุณภาพ ครึ่งวันบ่ายจะเป็นการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดบทเรียนเพื่อยกระดับทักษะการตรวจแปลงให้คมชัดขึ้น สิ่งที่จะได้จากกิจกรรมนี้นอกจากจะได้ฝึกตรวจแปลงจริงแล้ว จะทำให้พี่น้องมีความมั่นใจมากขึ้นในการนำเครื่องมือต่างๆไปใช้ในบ่ายวันที่ 2 จะปิดท้ายด้วยการอบรมและลงมือปฏิบัติการในการบริหารจัดการฐานข้อมูล อันเกิดจากการลงพื้นที่ในการฝึกตรวจแปลง

วันที่ 3 เป็นการเดินหน้าจัดตั้งกลไก 4 กลไก ในระดับจังหวัด เพื่อให้สามารถเดินหน้าต่ออย่างเป็นระบบ การตั้งกลไกระดับจังหวัดร่วมกันถือเป็นการเริ่มต้นนับ 1 ในกระบวนการขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของดร.อนุรักษ์ กระบวนการจัดตั้งกลไกต่างๆในวันที่ 3 มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการต่อยอดการขับเคลื่อนหลังจากการปรับกระบวนทัศน์มาแล้วสองวัน หากไม่สามารถตั้งกลไกให้แล้วเสร็จในวันที่ 3 ได้ จะทำให้เกิดอาการอบรมแล้วไม่มีการนำไปใช้ ไม่เกิดกลไกขับเคลื่อน และเดินต่อไม่ได้จนไฟอาจมอดดับแล้วต้อง เขย่าอีกครั้งได้

บทที่ 16 กลไกการรับรองมาตรฐานระดับจังหวัด(4 กลไก)

โดยทั่วไปการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยกลไกรัฐ หรือโดยกลไกหน่วยงานที่ 3 จะเป็นการรับรองมาตรฐานแต่เพียงอย่างเดียว โดยอาจมีคณะทำงานในพื้นที่ แต่กลไกการออกใบรับรองจะมาจากส่วนกลาง ซึ่งหากมีการขับเคลื่อนพร้อมกันทั่วประเทศสามารถเกิดคอขวดในการบริหารจัดการได้ การออกแบบระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS จึงใช้วิธี “กระจายความร่วมมือ” ไปอยู่ที่จังหวัดให้เกิดภาพจังหวัดจัดการตนเองโดยจะต้องมีการจัดตั้ง 4 กลไกเพื่อขับเคลื่อนร่วมกันอันได้แก่

1. กลไก “คณะทำงานตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS” คณะทำงานชุดนี้เกิดจากแกนนำเกษตรกรที่เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลง และอาสาจัดทีมขับเคลื่อนต่อ เพื่อปฏิบัติภารกิจ 2 ด้านคือ การเป็นนักส่งเสริมการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน และอีกด้านหนึ่งคือการเป็นผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ โดยจะมีเครื่องมือประจำตัวคือใบสมัครเข้าร่วมโครงการ SDGsPGS Application Form และแบบฟอร์มเพื่อการตรวจแปลง SDGsPGS Inspection Form โดยจะมีการชักชวนพี่น้องเครือข่ายต่างๆที่ขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน สมัครเข้าร่วมโครงการ และจะมีการจัดผู้ตรวจแปลง เพื่อลงพื้นที่ตรวจแปลงต่อไป คณะทำงานกลไกนี้จะต้องเข้าใจรอบของการประชุมรับรองของของกลไกระดับจังหวัด และจะต้องทำหน้าที่เจรจาให้เกิดการปรับเปลี่ยนแปลงที่สมัครเข้าร่วมการรับรองให้ทันต่อการประชุมรับรองในแต่ละรอบ เช่นหากมีการจัดประชุมในเดือนกรกฎาคม หากไปตรวจแปลงในเดือนเมษายน หรือพฤษภาคมแล้วเห็นว่ายังติดเงื่อนไขต้องปรับแก้ ควรจะต้องมีการปรับแก้โดยเร็วและมีการตรวจแปลงซ้ำให้เร็วที่สุดเพื่อให้หลุดจากทุกเงื่อนไขและสามารถเสนอเข้ารับการรับรองได้

2. กลไกธุรกิจ สามารถจัดตั้งได้ในรูปเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด และวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ ตัวอย่างการจัดตั้งกลไกธุรกิจ เช่นที่จังหวัดน่าน มีเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เข้าร่วม 18 เครือข่าย ก็ให้แต่ละเครือข่ายจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ แล้วให้วิสาหกิจชุมชนมารวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน จังหวัดสระบุรีตั้งเป็นสหกรณ์บริการสินค้าเพื่อสุขภาพ สระบุรี จำกัด จังหวัดนครปฐมจัดตั้งบริษัทนครปฐมออร์แกนิค วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัดเช่นเดียวกับหนองบัวลำภู สุพรรณบุรี เพชรบุรี เลย กำแพงเพชร ฯลฯ ที่ตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ในขณะที่จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งเป็น หจก.ทุ่งกุลาเทรดดิ้ง และอุดรธานีตั้งเป็น หจก. เกษตรอินทรีย์ อุดรธานี เป็นต้น

ในหลายจังหวัดเห็นว่า การเป็นบริษัทจำกัด เป็นนิติบุคคล เป็นเอกชน อาจไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรจากหน่วยงานราชการมาหนุนเสริมได้ ก็จะเดินหน้าจัดตั้งทั้งกลไกบริษัทจำกัดและเครือข่ายวิสาหกิจ โดยใช้สถานภาพวิสาหกิจชุมชน เชื่อมโยงโครงการกับหน่วยงานในจังหวัด ทำกระบวนการพัฒนามาตรฐาน โดยให้กลไกธุรกิจเป็นกลไกสำคัญในการทำการตลาด ซึ่งถือว่าเป็นการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ที่พี่น้องเกษตรกรสามารถเข้าถึงหน่วยงานรัฐได้แตกต่างกัน

ในหลายจังหวัดมีการออกแบบโดยแตกกลไกธุรกิจออกเป็น 2 กลุ่ม เช่นจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นต้น มีการตั้งบริษัทฯ หรือห้างหุ้นส่วนจำกัดที่เป็นนิติบุคคลทำหน้าที่เป็นกลไกธุรกิจ และตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกเชื่อมโยงหน่วยงานรัฐเพื่อการพัฒนา เนื่องจากข้อจำกัดที่หลายหน่วยงานของรัฐไม่

สามารถสนับสนุนกิจกรรมของบริษัทจำกัดได้ แต่สามารถสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ได้

กลไกธุรกิจนี้มีภารกิจในการจัดทำและบริหารแผนธุรกิจ อันประกอบด้วยแผนการผลิต แผนการตลาด แผนกำลังคนและแผนการเงิน โดยจะต้องเชื่อมโยงตลาด ภาคีการตลาดในการหาความต้องการซื้อต่อผลผลิตที่สมาชิกมีอยู่หรือหากำลังซื้อเพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิต หลังจากนั้นก็ต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการส่งมอบสินค้าที่มีการซื้อขาย ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการคุณภาพ การจัดการทางการเงิน การขนส่งเป็นต้น

กลไกนี้ถูกออกแบบมาให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อบริหารจัดการกำไรที่ได้จากการประกอบการเช่น 40% เพื่อการลงทุนต่อ 30% ปันผล และ 30% เพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ส่วนของ 40% ยังต้องกันไว้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้ตรวจแปลงในการลงตรวจแปลงทุกๆปี

นอกจากนี้กลไกธุรกิจ ยังเป็นกลไกกลั่นกรองข้อมูลการตรวจแปลง เพื่อนำเสนอให้กลไกรับรองระดับจังหวัดต่อไป

3. กลไก "คณะทำงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS จังหวัด..." กลไกนี้เป็นกลไกแบบประชารัฐที่มีประธานของกลไกธุรกิจเป็นเลขานุการ เป็นกลไกที่พื้นที่เป็นตัวตั้งเชิญเข้าร่วมเป็นกรรมการรับรองมาตรฐาน เช่นสาธารณสุขจังหวัด อธิการบดีสถาบันการศึกษา ประธานหอการค้า ประธานบริษัทประชารัฐรักสามัคคี ตัวแทนห้างค้าปลีก เช่น Tops, Big C เกษตรจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด พัฒนาที่ดินเป็นต้น โดยจะมีประมาณ 15-20 คน อาจให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอนุเคราะห์ออกคำสั่งแต่งให้ หรือเป็นการเชิญมาร่วมเป็นกรรมการเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน อาหารปลอดภัย เป็นต้น

คณะทำงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS จังหวัด...นี้มีภารกิจในการประชุมรับรอง เช่นปีละ 2 ครั้ง หรือทุกไตรมาส โดยในการประชุมรับรองนั้น กลไกผู้ตรวจแปลงร่วมกับกลไกธุรกิจจะทำหน้าที่เป็นเลขานำเสนอข้อมูลการตรวจแปลงต่อคณะกรรมการรับรองฯ โดยต้องแสดงให้เห็นความเป็นมืออาชีพในการตรวจแปลง การเตรียมการ และความน่าเชื่อถือในการพัฒนามาตรฐานแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด โดยกรรมการสามารถซักถามข้อมูลรายแปลงได้ทุกแปลงที่ขอรับรองได้ และหากพอใจกับคุณภาพที่ทีมงานได้นำเสนอแล้ว ก็สามารถลงมติรับรองได้ เท่ากับว่าการปฏิบัติงานได้ดำเนินได้โดยสมบูรณ์แล้ว กรรมการแต่ละท่านเมื่อได้เห็นความเอาจริงเอาจังของทีมงานได้เห็นศักยภาพเกษตรกรแล้ว สามารถนำผลของการประชุมรับรองไปร่วมขยายผลต่อยอดต่อไปได้

4. กลไก "คณะทำงานบริหารจัดการข้อมูลเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS SAN (Sustainable Agriculture Network) คณะทำงานชุดนี้เป็นชุดที่หนุนเสริมให้กลไกทั้ง 3 กลไกสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเกิดจากการมีข้อมูลจริงของแต่ละแปลงและผลผลิตที่เกิดขึ้นในแต่ละแปลงเพื่อการรับรอง และการบริหารจัดการแผนธุรกิจ ตลอดจนสามารถพัฒนาฐานข้อมูลต่อไปให้มีความพร้อมในการตรวจสอบย้อนกลับการเชื่อมโยงค้าขายต่อไปในระบบ e-commerce เป็นต้น

ทั้ง 4 กลไกนี้ ถือเป็นกลไกโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งโดยแท้ มิใช่กลไกที่นำโดยกลไกรัฐที่อาจขาดความต่อเนื่อง ตัวชี้วัดความสำเร็จของโมเดลนี้คือเกิดการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในแต่ละจังหวัด เกิดการจัดการผลผลิตออกไปสู่ตลาดโดยกลไกธุรกิจ ซึ่งเมื่อเดินได้แล้วจะเดินแบบไม่หยุด เมื่อมีคำสั่งซื้อมาที่กลไกธุรกิจนี้มากขึ้น โดยอัตโนมัติจะเกิดการทำงานร่วมกับคณะทำงานตรวจแปลงเพื่อขยายผลระบบสมาชิกให้มากขึ้น ทำให้กลไกระดับจังหวัดทั้ง 4 กลไกนี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการการเปลี่ยนแปลง (Infrastructure for change) ในระดับจังหวัดในการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนให้ระเบิดได้

กลไก เพื่อขับเคลื่อน SDGsPGS 4

บทบาท :
- ประชุมรับรองผลการตรวจแปลง
- หนุนเสริม 3 กลไก

บทบาท :
- แผนธุรกิจ
- แผนการผลิต
- แผนการตลาด
- แผนบุคลากร
- แผนการเงิน

บทบาท :
- ส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน
- ตรวจแปลง

เครื่องมือ :
- คู่มือ SDGsPGs
- ใบสมัคร
- รายงานตรวจแปลง

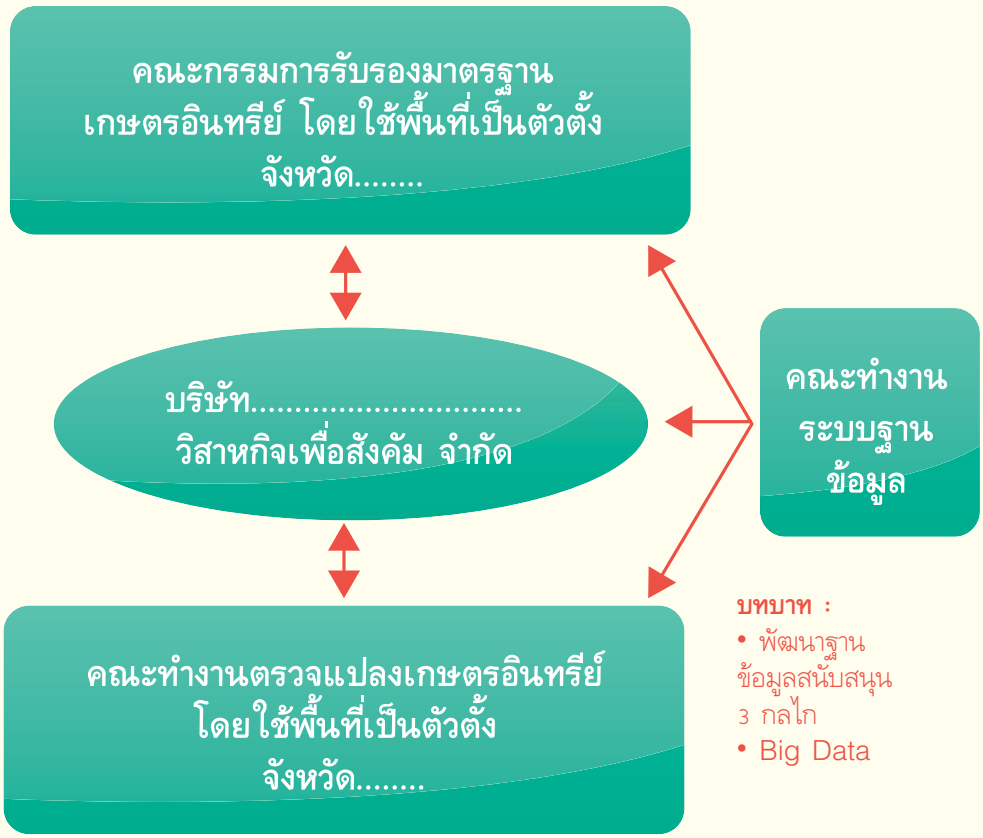

บทบาท :
- พัฒนาฐานข้อมูลสนับสนุน 3 กลไก
- Big Data

บทที่ 17 แนวทางและตัวอย่างการรับรอง

การประชุมของคณะกรรมการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ระดับจังหวัดเพื่อรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นั้นจะพิจารณาข้อมูลตามที่คณะทำงานตรวจแปลงและกลไกธุรกิจได้นำเสนอ โดยแต่ละแปลงที่ถูกเสนอเข้าเพื่อการรับรองจะมีรายละเอียดต่างๆของแปลง พิกัดที่ตั้ง และประเภทพืชที่ปลูก อยู่ในใบสมัครเข้าร่วมโครงการและมีการลงนามโดยผู้สมัครเข้าร่วมการรับรองอนุญาตให้เครือข่ายสามารถเข้าตรวจแปลงได้ตลอดเวลา หลังจากนั้นจะมีการนำเสนอข้อมูลรายละเอียดการตรวจแปลงจากการใช้แบบฟอร์มสำหรับการตรวจแปลง โดยคณะทำงานจะทำการสรุปข้อมูลแปลงที่ผ่านเข้าสู่การรับรองแต่ละแปลงอย่างละเอียด

กรณีที่ 1 หากแปลงเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกผ่านเกณฑ์ของการรับรองทุกข้อแบบไม่มีเงื่อนไข และมีเอกสารเช่นบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยม ฯลฯ ที่สามารถตรวจสอบได้ว่าได้ทำเกษตรกรรมยั่งยืนจริงๆ ย้อนหลังไม่น้อยกว่า 3 ปี คณะกรรมการสามารถรับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานทันที และอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ที่ผ่านการรับรองโดยไม่ต้องผ่านระยะปรับเปลี่ยน

กรณีที่ 2 หากแปลงเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกผ่านเกณฑ์ของการรับรองทุกข้อแบบไม่มีเงื่อนไข แต่มีเอกสารเช่นบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยม ฯลฯ ที่สามารถตรวจสอบได้ว่าได้ทำเกษตรกรรมยั่งยืนจริงๆย้อนหลังน้อยกว่า 3 ปี ให้คณะกรรมการรับรองเป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนปีที่1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 ตามแต่ระยะเวลาของบันทึกฟาร์มที่สามารถตรวจสอบได้

กรณีที่ 3 ตัวอย่างการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ที่จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเคยเป็นสนามม้ามาก่อนและถูกทิ้งร้างไม่ได้ทำกิจกรรมอะไรเป็นระยะเวลา 25 ปี มาตอนหลังเจ้าของตัดสินใจ เข้าปรับพื้นที่เพื่อทำเป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ ทำการขุดสระ ทำระบบน้ำ ติดตั้งโรงเรือน และปลูกผักชนิดต่างๆเพื่อส่งตลาดห้างค้าปลีก เจ้าของแปลงได้แสดงหลักฐานว่า ไม่ได้เข้าทำกิจกรรมอะไรในแปลงเป็นเวลา 25 ปีจริง โดยดูได้จากตั๋วแข่งม้าปีสุดท้ายก่อนปิดกิจการ ดูจากภาพถ่ายดาวเทียมในแต่ละปีที่เห็นหญ้าและต้นไม้ขึ้นรกไปหมด และภาพถ่ายเมื่อเข้าไปปรับปรุงแปลง เพื่อการเกษตรพร้อมบันทึกกิจกรรมในฟาร์มที่เกิดขึ้นเป็นรายวัน พร้อมบัญชีฟาร์มสำหรับการเตรียมแปลงและการจัดหาปัจจัยการผลิตที่ไม่มีการปนเปื้อนจากสารเคมี ตลอดจนรายรับรายจ่ายจากการบริหารจัดการผลผลิตในรอบการผลิตแรก ตัวอย่างแปลงลักษณะนี้คณะกรรมการสามารถรับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐาน SDGsPGS หรือสามารถรับรองมาตรฐานสากลเช่น IFOAM หรือ USDA ได้เลยโดยไม่ต้องผ่านระยะปรับเปลี่ยนเป็นเวลา 3 ปี

กรณีที่ 4 การรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ที่เป็นศูนย์ปราชญ์ ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนเป็นเวลานาน แต่เจ้าของแปลงไม่ได้ทำการบันทึกฟาร์ม คณะทำงานตรวจแปลงควรให้เจ้าของแปลงทำการบันทึกฟาร์มและทำบัญชีฟาร์มทัน ส่วนข้อมูลย้อนหลังหากมีผู้ที่เข้ามาตรวจเยี่ยมฟาร์มทำการบันทึกไว้ในรูปของการอัพเดทในเฟสบุ๊ค การทำคลิฟ วีดิโอเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ หรือแม้กระทั่งการมีสมุดเยี่ยมฟาร์ม ก็ให้ถือเป็นเอกสารในการบันทึกฟาร์มย้อนหลังได้เพียงแต่ต้องรวบรวมให้อยู่ในที่เดียวกันที่คณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดสามารถเข้าตรวจสอบได้ กรณีเช่นนี้กรรมการรับรองสามารถรับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐานได้

กรณีที่ 5 การรับรองแปลง “ป่าครัวเรือน” ของพี่น้องเครือข่ายอินแปง จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีกติการ่วมกันในการปลูกป่าเพื่อประโยชน์ใช้สอยและเป็นแหล่งผลิตอาหารและสมุนไพรที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน สามารถเก็บเห็ด เก็บหวาย เก็บสมุนไพรต่างๆ ตลอดจนน้ำผึ้งป่าสร้างรายได้ให้เจ้าของแปลงทุกปี และมีกติกาในการไม่ใช้สารเคมี แปลงเกษตรอินทรีย์แบบนี้ถือเป็นแปลงเกษตรธรรมชาติที่สามารถใช้ต้นไม้ “ป่า” เป็นหลักฐานในการพิจารณา ข้อแนะนำโดยผู้ตรวจแปลงคือให้เจ้าของแปลงทำบันทึกประวัติแปลงและแนบเพื่อการรับรอง หากคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นแปลง “ป่าครัวเรือน” ที่มิได้มีการใช้สารเคมีสังเคราะห์ใดๆไม่น้อยกว่า 3 ปี ก็สามารถรับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐานรับรอง SDGsPGS ได้ทันที

กรณีที่ 6 การรับรอง “กลุ่มแปลงเกษตรอินทรีย์” ของชุมชนที่อาศัยอยู่กับป่าต้นน้ำ เช่น “กลุ่มต้นทะเล” ของพี่น้องชาวกะเหรี่ยง ที่อยู่ร่วมดูแลและใช้ประโยชน์จากป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เป็นต้นน้ำของแม่น้ำแม่กลองที่ไหลลงทะเลที่อ่าวไทย โดยพี่น้องมีการรวมกลุ่มกว่า 150 ครัวเรือนและมีกติการ่วมกันในการห้ามใช้สารเคมีทุกชนิด สิ่งที่สำคัญที่คณะทำงานตรวจแปลงต้องพิสูจน์คือให้เจ้าของแปลงทุกแปลงทำการสมัครเข้าร่วมโครงการ และคณะทำงานเข้าทำการตรวจแปลงของทุกครัวเรือน สามารถพัฒนาหลักฐานประวัติของกลุ่มและบันทึกต่างๆ จากรายงานการประชุมกลุ่มตลอดจนสัมภาษณ์เจ้าของแปลงและผู้นำในชุมชน เพื่อบันทึกสรุปเป็นรายงานการเข้าตรวจ “กลุ่มแปลงเกษตรอินทรีย์” ตรวจสอบว่าเคยมีสมาชิกละเมิดข้อห้ามในการนำสารเคมีมาใช้ในชุมชนหรือไม่ และถ้ามีมีการจัดการลงโทษอย่างไร ให้จัดทำบันทึกนำเสนอต่อคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดโดยละเอียด เพื่อคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาแล้วมี ความเห็นว่าชุมชนดังกล่าวมีการควบคุมภายในกลุ่มที่เข้มข้นจริง ก็สามารถลงมติรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มทั้งกลุ่มได้

การรับรอง เช่นกรณีที่ 6 นี้จะสามารถช่วยให้พี่น้องเกษตรกรที่ทำการผลิตแบบเกษตรธรรมชาติ และวนเกษตร พี่น้องในเครือข่ายสร้างป่า สร้างรายได้สามารถเข้าถึงมาตรฐาน และนำผลผลิตออกมาจำหน่าย มีรายได้ที่มั่นคงได้เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ

กรณีที่ 7 การรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์แบบ “ป่าชุมชน” สามารถทำได้คล้ายกับกรณีที่ 5 และ 6 เพียงแต่เจ้าของแปลงไม่ใช่เกษตรกรรายเดียวแต่เป็น “ชุมชน” ที่ดูแล “ป่าชุมชน” และเก็บผลประโยชน์ร่วมกัน ในกรณีนี้ให้ผู้ตรวจแปลงพิจารณาเป็นแปลงเดียว แต่มี “ชุมชน” เป็นเจ้าของ โดยให้ยื่นขอการรับรองโดยตัวแทนของชุมชน หรือผู้นำชุมชน และให้มีการทำบันทึกประวัติของป่าชุมชนเพื่อให้คณะกรรมการรับรองได้พิจารณารับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐาน SDGsPGS ทันทีโดยไม่ผ่านระยะปรับเปลี่ยน

กรณีที่ 8 การรับรองผลผลิต “ของป่า” จากป่าธรรมชาติ เกษตรกรจำนวนมากได้อาศัยประโยชน์ “ของป่า” จากป่าธรรมชาติ จากโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นอาหารพื้นบ้าน เพื่อประโยชน์การใช้สอยในครัวเรือนในชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวในระดับท้องถิ่น ก่อให้เกิดการสร้างงานในด้านการเก็บหาของ การผลิตและการขนส่ง สินค้าบางชนิดได้พัฒนาเป็นสินค้าส่งออกทำรายได้ให้ประเทศปีละ 300–500 ล้านบาท และยังช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากมีการจัดการอย่างถูกต้อง

“ของป่า” ที่เกษตรกรและหรือผู้ประกอบการได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ในการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวสามารถนำเข้าสู่กระบวนการรับรองได้เช่นหัวบุก น้ำผึ้ง หน่อไม้ หวาย เห็ด ผักหวานป่า ฯลฯ โดยเกษตรกรต้องสมัครเข้าร่วมโครงการและระบุพิกัดแปลง “ป่า” ที่ทำการเก็บของป่าชัดเจน ทำบันทึกเป็นหลักฐานให้กรรมการรับรองระดับจังหวัดรับรองผลผลิตที่เกิดขึ้นจากระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ไม่มีการใช้สารเคมีสังเคราะห์ใดๆได้

กรณีที่ 9 การรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ สามารถทำได้โดยเกษตรกรยื่นใบสมัครเข้าร่วมโครงการ และมีการตรวจแปลง และเข้าสู่กระบวนการรับรองตามปกติ การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS เป็นการรับแปลงและรับรองผลผลิตจากในแปลงเพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้เข้าครัวเรือน ไม่ได้เป็นการรับรองเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน

บทที่ 18 ตราสัญลักษณ์ SDGsPGS

1. เครื่องหมายของสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย มีลักษณะเป็นต้นไม้มีคำว่า SDGs PGS ORGANIC อยู่กลางลำต้น โดย SDGs เป็นคำย่อของ Sustainable Development Goalsว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์การสหประชาชาติ และ PGS เป็นคำย่อของ Participatory Guarantee System ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม มีวงกลมล้อมรอบ มีชื่อสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย เป็นภาษาไทยอยู่ด้านบน และเป็นภาษาอังกฤษอยู่ด้านล่าง

สีประจำสหพันธ์ • **สีส้ม** • **สีน้ำตาล** • **สีเขียวเข้ม** และ • **สีเขียวอ่อน** เชื่อมโยงกับสี SGDs โดยองค์การสหประชาชาติ ดังนี้

สีส้ม เชื่อมโยงเป้าหมายข้อที่ 11 Sustainable Cities and Communities

สีน้ำตาล เชื่อมโยงเป้าหมายข้อที่ 12 SDGs Responsible Consumption and Production

สีเขียวเข้ม เชื่อมโยงเป้าหมายข้อที่ 13 Climate Action

สีเขียวอ่อน เชื่อมโยงเป้าหมายข้อที่ 15 Life on Land

2. เครื่องหมายตราสัญลักษณ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SGDsPGS ที่สหพันธ์เป็นผู้บริหารจัดการสำหรับสมาชิก

2.1 ตราสัญลักษณ์กลาง มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ SGDsPGS ระยะปรับเปลี่ยนหรือ Natural

2.2 ตราสัญลักษณ์กลาง มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ SGDsPGS Organic ซึ่งได้รับการรับรองเป็นอินทรีย์แล้ว

2.3 ตราสัญลักษณ์จังหวัด มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ SGDsPGS ระยะปรับเปลี่ยน (ตัวอย่างจังหวัดสุพรรณบุรี)

2.4 ตราสัญลักษณ์จังหวัด มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ SGDsPGS Organic ซึ่งได้รับการรับรองเป็นอินทรีย์แล้ว (ตัวอย่างจังหวัดสุพรรณบุรี)

บทที่ 19 iPGS วิทยากร SDGsPGS

เมื่อมีการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS แล้วผู้ที่ผ่านการอบรมทุกท่านสามารถเป็นผู้ตรวจแปลงได้หากแต่ภารกิจของผู้ตรวจแปลงแต่ละคนมีมากน้อยไม่เท่ากัน ทำให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่การตรวจแปลงมีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนา ยกระดับผู้ตรวจแปลงที่มีความพร้อมให้เป็น “ผู้ตรวจแปลง SDGsPGS ที่ได้รับการรับรอง” หรือที่เรียกว่า iPGS และมีบัตรประจำตัวผู้ตรวจแปลงที่สามารถลงพื้นที่ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ทั้งในเครือข่ายและข้ามเครือข่ายได้ทั่วประเทศ โดยให้คณะกรรมการพัฒนามาตรฐาน SDGsPGS ที่แต่งตั้งโดยสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เป็นผู้รับผิดชอบหลักเกณฑ์

ที่เกี่ยวข้อง 7 ด้าน ได้แก่

1. คุณสมบัติขั้นต้นของผู้จะเป็นผู้ตรวจแปลง
2. หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจแปลง
3. หน่วยงานรับลงทะเบียนผู้ตรวจแปลง
4. ระดับของผู้ตรวจแปลง เช่น ระดับมาตรฐานและระดับเชี่ยวชาญ
5. หลักสูตรการพัฒนาผู้ตรวจแปลง
6. ค่าตอบแทนของผู้ตรวจแปลง
7. จรรยาบรรณของผู้ตรวจแปลง

ทีมงานของวิสาหกิจชุมชนธรณินทร์อินทรีย์ ที่จังหวัดสกลนครโดยคุณภุชงค์ ได้พัฒนาหลักเกณฑ์ทั้ง 7 ด้าน ไว้ดังนี้

1. คุณสมบัติขั้นต้นของผู้จะเป็นผู้ตรวจแปลง

- เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 65 ปี
- เป็นผู้มีจิตสาธารณะ รักการทำเกษตรอินทรีย์ (เป็นผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์)
- เป็นผู้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัฒน์
- เป็นผู้เลิกใช้สารเคมีตั้งแต่วันที่สมัครเข้าระบบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS
- ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลง SDGsPGS
- มีผลงานการฝึกตรวจแปลงไม่น้อยกว่า 5 แปลง/10 ไร่ขึ้นไป

2. หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจแปลง

- เป็นผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 1
- มีผลงานการตรวจแปลงจริง 10 แปลงขึ้นไป

3. หน่วยงานรับลงทะเบียนผู้ตรวจแปลง

กลไกธุรกิจในแต่ละจังหวัดจะเป็นผู้จัดลงทะเบียนผู้ตรวจแปลง เพราะจะเป็นกลไกที่ต้องแปรความต้องการด้านการตลาดสู่การจัดการผลิต ซึ่งจำเป็นต้องบริหารจัดการจำนวนแปลงที่จะทำการผลิตและจำนวนผู้ตรวจแปลงที่จำเป็นต้องร่วมกันปฏิบัติการตรวจแปลง นอกจากนี้กลไกธุรกิจยังเป็นกลไกหลักในการสนับงบประมาณค่าตอบแทนสำหรับผู้ตรวจแปลงด้วย

4. ระดับของผู้ตรวจแปลง เช่น ผู้ตรวจแปลงระดับมาตรฐาน (iPGS Standard) ผู้ตรวจแปลงระดับเชี่ยวชาญ (iPGS Expert)

- ผู้ตรวจแปลงระดับมาตรฐาน ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลง มีผลงานการตรวจแปลงน้อยกว่า 100 แปลง
- ผู้ตรวจแปลงระดับเชี่ยวชาญ มีผลงานการตรวจแปลง มากกว่า 100 แปลง

5. หลักสูตรการพัฒนาผู้ตรวจแปลง

การพัฒนาผู้ตรวจแปลงนั้น มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง 3 หลักสูตร

5.1 หลักสูตรอบรมผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGs หลักสูตรนี้ให้ชุดความรู้ในการพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม ความเข้าใจในพื้นฐานธุรกิจที่เกี่ยวข้องกบเกษตรอินทรีย์ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และสามารถใช้เครื่องมือในการรับสมัครสมาชิก และเครื่องมือในการลงตรวจแปลงได้ การจะเป็นผู้ตรวจแปลงหรือ iPGS ระดับมาตรฐาน หรือระดับเชี่ยวชาญนั้นขึ้นอยู่กับชั่วโมงบินในการตรวจแปลงจริง ซึ่งจะทำให้มีทักษะที่เชี่ยวชาญตามจำนวนแปลงที่ได้ทำการตรวจรับรอง

5.2 หลักสูตรอบรมวิทยากรหลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS เป็นการจัดหลักสูตรเพื่อยกระดับจากการเป็นผู้ตรวจแปลงทั้ง ระดับ เป็นวิทยากรที่สามารถปฏิบัติการอบรมตามหลักสูตรอบรมผู้ตรวจแปลงได้ การพัฒนาวิทยากรมีความจำเป็นมากเพื่อให้เกิดการขยายผลการขับเคลื่อน SDGsPGS ออกไปทั้งจังหวัดและทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว โดยในแต่ละจังหวัดควรพัฒนาวิทยากรไว้จังหวัดละ 2-3 คนเป็นอย่างน้อย ซึ่งจะทำให้เครือข่าย SDGsPGS ขับเคลื่อนโดยสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS มีวิทยากรที่พร้อมปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 40-60 คนโดยประมาณในปี 2561 และมีจำนวนเพิ่มขึ้นในปีต่อๆไป

การอบรมวิทยากร SDGsPGS ที่ผ่านมาได้ทำการนำร่องไปแล้ว 2 ครั้ง ครั้งแรกที่จังหวัดเพชรบุรี และครั้งที่สองที่จังหวัดสกลนคร ทำให้ได้วิทยากรที่พร้อมปฏิบัติหน้าที่จำนวนหนึ่ง อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีการยกระดับการปฏิบัติการที่มีของเขตครอบคลุมกิจกรรมทั้ง 5 แบบภายใต้เกษตรกรรมยั่งยืน จึงต้องมีการทบทวนและพัฒนาเนื้อหาที่จะทำการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลงและวิทยากรหลักสูตรผู้ตรวจแปลง SDGsPGS กันเพิ่มเติม โดยมีการอบรมหลักสูตรวิทยากรที่ได้รับการปรับปรุง ระหว่างวันที่ 28-30 พ.ค. 2561 ที่จังหวัดสกลนคร

5.3 หลักสูตรการพัฒนาวิทยากรระดับชำนาญการพิเศษ หรือ iPGS Master เป็นหลักสูตรสำหรับพัฒนาวิทยากร สู่ระดับชำนาญการพิเศษ เป็นวิทยากรหลักที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาทุกเรื่องในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนความสามารถในการจัดตั้งกลไกต่างๆระดับจังหวัดได้ โดยจะได้มีการจัดการอบรมขึ้นในสถานการณ์ที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อไป

6. ค่าตอบแทนของผู้ตรวจแปลง

ค่าตอบแทนของผู้ตรวจแปลง มีความสำคัญมาก เพราะผู้ตรวจแปลงมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจริงในการลงปฏิบัติงานตรวจแปลง เช่นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูลรวม

ถึงค่าโทรศัพท์และข้อมูลโทรศัพท์มือถือในการประสานงาน ค่าเสียเวลาและเสียโอกาสอย่างน้อยตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำ และอาจรวมถึงค่าที่พักในกรณีที่จำเป็นต้องพักค้างแรมในพื้นที่

ความรับผิดชอบที่ต้องตอบแทนผู้ตรวจแปลง ควรเป็นความรับผิดของผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงคือเจ้าของแปลง และกลไกธุรกิจจากการค้าขายผลผลิตที่บริหารจัดการจากแปลงที่ตรวจ SDGsPGS ออกแบบให้กลไกธุรกิจในแต่ละจังหวัดต้องตั้งสำรองจากกำไรเพื่อบริหารจัดการค่าตอบแทนให้ผู้ตรวจแปลง ซึ่งจำเป็นต้องมีการตรวจแปลงทุกปี

ตัวเลขค่าตอบแทนรายแปลงควรจะอยู่ระหว่างแปลงละ 300 บาทถึงแปลงละ 1,500 บาทขึ้นอยู่กับขนาดของแปลงและจำนวนของชนิดพืชหรือผลผลิตที่ต้องการรับรอง ส่วนค่าเดินทางนั้นสามารถคำนวณเป็นกิโลเมตรๆ ละ 5 บาท เป็นต้น

7. จรรยาบรรณและข้อบังคับของผู้ตรวจแปลง

- ให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ขอรับรอง โดยการให้คำปรึกษาอย่างเที่ยงธรรมและเป็นอิสระ กล่าวคือการให้คำแนะนำ เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และการพัฒนา ห้ามสั่งการเด็ดขาด
- ผู้ตรวจแปลงจะต้องใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ
- ผู้ตรวจแปลงจะเคารพในคุณค่าและสิทธิของผู้ขอรับรองมาตรฐานในข้อมูลที่ตนได้รับและไม่เปิดเผยข้อมูลโดยปราศจากอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม
- ผู้ตรวจแปลงจะเปิดเผยข้อมูลได้ต่อเมื่อมีการประชุมคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดเท่านั้น และควรเปิดเผยความจริงทั้งหมดที่ทราบ เพื่อการพิจารณาที่เป็นธรรม
- ผู้ตรวจแปลงเก็บข้อมูลโดยละเอียดและบันทึกอย่างเป็นระบบตามแบบ Application Form และ Inspection Form เพื่อให้สะดวกต่อผู้บันทึกข้อมูล
- ห้ามซื้อหรือรับประทานหรือรับผลผลิตของเกษตรกรจากแปลงที่ตรวจ ไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น
- ห้ามอนุโลมเรื่องแนวกันชน แม้แปลงนาของเกษตรกรจะไม่มีความเสี่ยงเรื่องสารเคมีตกค้าง แต่ต้องให้ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับแปลงอื่น เพื่อให้เห็นเป็นเขตแดนชัดเจนสำหรับการทำตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS
- ติดตามผลและประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นกลางไม่ลำเอียง ควรเจรจาอย่างสันติวิธี กรณีเกิดความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ให้แจ้งไปยังเครือข่ายหรือบริษัทฯ ที่รับผิดชอบ

8. คุณสมบัติผู้รับลงทะเบียนผู้ตรวจแปลง iPGS SAN และผู้สามารถอนุมัติ QR Code

- เป็นผู้ที่มีความรู้ด้าน IT และสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีตามกระแสโลกาภิวัตน์
- เป็นผู้มีความซื่อสัตย์และสุจริตต่อหน้าที่
- เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจและคัดเลือกจากเครือข่าย SDGsPGS ระดับจังหวัด (ต้องแนบหนังสือการประชุมและการรับรองระดับจังหวัด)
- เป็นผู้ได้รับการพิจารณาและอนุมัติแต่งตั้งให้เป็น iPGS SAN ประจำจังหวัดจากคณะกรรมการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS
- ค่าตอบแทนของ iPGS SAN เนื่องจาก iPGS SAN เป็นผู้ที่สามารถตรวจแปลงร่วมกับผู้ตรวจแปลง เพื่อตรวจสอบย้อนกลับได้ จะมีรายได้จากการเป็นผู้ตรวจแปลงในข้อ 6.
- ค่าตอบแทนในการบันทึกข้อมูลนั้น ให้อยู่ในการพิจารณาของกลไกธุรกิจของแต่ละจังหวัด

บทที่ 20 Sustainable Agriculture Network Information System – SAN-IS

ระบบสารสนเทศเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เป็นระบบที่รวบรวมนำข้อมูลแปลงเกษตรอินทรีย์ทั้ง 5 ประเภทอันได้แก่ เกษตรธรรมชาติ (Natural Farming) เกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) วนเกษตร (Agroforestry) เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) และ เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Farming) มาไว้บนฐานข้อมูลเดียวกันภายใต้เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture)

ข้อมูลที่บันทึกลงในฐานข้อมูลที่เกิดขึ้นในทุกๆด้านที่เกิดขึ้นกับการขับเคลื่อน SDGsPGS เช่น

- ข้อมูลแปลงอันได้จากใบสมัครและข้อมูลแปลงขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS (Application Form)
- ข้อมูลแบบรายงานการตรวจแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS (Inspection Form)
- ข้อมูลโปรไฟล์ของเกษตรกรแต่ละราย และ QR Code รายแปลง
- ข้อมูลผลการรับรองโดยคณะกรรมการรับรองมาตรฐานระดับจังหวัด
- ข้อมูลการบริหารจัดการผลผลิตที่ได้จากแปลงที่ผ่านการรับรองเพื่อกลไกธุรกิจในแต่ละจังหวัดจะได้นำไปสู่กระบวนการค้าขายต่อไป
- ข้อมูลราคากลางผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์แต่ละชนิด
- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตรวจแปลงและโปรไฟล์แต่ละระดับ เช่น iPGS Standard, iPGS Advance, iPGS Trainer, iPGS Master เป็นต้น
- ข้อมูลการจัดการความรู้ (Knowledge Management) อันเกิดจากการแลกเปลี่ยนความรู้กันในเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนทั่วประเทศ
- ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย การเคลื่อนไหว SDGs ที่เกิดขึ้นทั่วโลก

ฐานข้อมูล SAN-IS ช่วยให้ iPGS SAN-IS สามารถใช้ฐานข้อมูลในการสนับสนุนกิจกรรม SDGsPGS ในแต่ละจังหวัดได้อย่างรวดเร็วและทันท่วงที และสามารถสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และเพื่อการบูรณาการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับทุกหน่วยงานที่ต้องการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนอีกด้วย

18 มิถุนายน 2561
13
21

บทที่ 21 การยกระดับ SDGsPGS สู่มาตรฐานสากล

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ได้รับการพัฒนามาจากกรอบแนวคิดที่เสนอโดย IFOAM และนำมาเทียบเคียงกับมาตรฐานสากลเช่น EU, NOP, JAS และ USDA เป็นต้น และได้ผ่านการปฏิบัติการมากว่า 2 ปี ก่อนที่จะมีการยกระดับเป็น SDGsPGS นอกจากการเทียบเคียงมาตรฐานกับมาตรฐานสากลแล้ว SDGsPGS ได้รับการปรับให้มีความเชื่อมโยงกับกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่ง Sustainable Development Goals ซึ่งเสนอโดยสหประชาชาติ และปรับการขับเคลื่อนจากการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ให้ครอบคลุมเนื้อหาแปลงเกษตรอินทรีย์ทั้ง 5 แบบอันได้แก่ เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์และยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนตามแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่ 12

การตรวจแปลงและการรับรองใช้หลักการเดียวกันกับมาตรฐานสากลแม้ว่าจะเป็นการรับรองเพื่อการค้าในตลาดภายในประเทศ แต่เครือข่าย SDGsPGS ก็ได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อขยายผลไปสู่หลายประเทศในอาเซียน เช่นเมียนมาร์ ซึ่งเกษตรจังหวัดเมียวดีได้เข้าร่วมการอบรมผู้ตรวจแปลงร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่จังหวัดตากและมีความต้องการนำแนวทางที่ได้รับการอบรมไปพัฒนาต่อที่เมืองเมียวดี ประเทศเมียนมาร์ เช่นเดียวกับพี่น้องชาวลาว เมืองท่าแขก ฝั่งตรงข้ามนครพนม ที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น

ในระยะยาว การยกระดับสู่มาตรฐานเช่น IFOAM และ USDA และอื่นๆ จะสามารถทำได้ไม่ยากนัก เพราะแปลงที่ได้รับการรับรองโดย SDGsPGS มีความพร้อมในมาตรฐานสากลอยู่แล้ว หากมีความต้องการซื้อสินค้าจากประเทศปลายทางที่ต้องการการรับรองมาตรฐานสากล ก็สามารถประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรับรองเพื่อทำการรับรองกลุ่มได้ สามารถเป็นการรับรองระดับจังหวัดและหรือเป็นการรับรองระดับเครือข่ายประเทศแล้วแต่กรณี

บทที่ 22 ระบบตรวจสอบย้อนกลับ มาตรการบังคับของ SDGsPGS

การตรวจสอบย้อนกลับ Traceability เป็นมาตรการบังคับที่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS ต้องปฏิบัติตาม และเป็นส่วนหนึ่งการเสนอให้กรรมการรับรองระดับจังหวัดได้พิจารณา โดยเกษตรกรจะมี QR Code ประจำแปลง และจะต้องครอบคลุมข้อมูลอย่างน้อยดังนี้

1. ภาพแปลง พร้อมภาพถ่ายเจ้าของแปลง
2. ข้อมูลทะเบียนของสมาชิก ชื่อ นามสกุล ที่อยู่เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน
3. ค่าพิกัดที่ตั้งแปลงเกษตรอินทรีย์ ค่า x และค่า y
4. คำอธิบายประวัติแปลง (สั้นๆ)
5. กิจกรรมในแปลง การเพาะปลูก กำหนดการเก็บเกี่ยวผลผลิต ปริมาณการเก็บเกี่ยวผลผลิตต่างๆเป็นต้น
6. ผลการรับรองแปลงโดยคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัด
7. กลุ่มที่สังกัด

ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ เป็นวิธีที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคในการซื้อผลผลิตจากเครือข่าย SDGsPGS เพราะผู้บริโภคสามารถสแกน QR Code แล้วอ่านข้อมูลของเกษตรกรและเครือข่ายได้ทันที และยังเป็นช่องทางติดต่อสื่อสารในการลงไปตรวจความน่าเชื่อถือถึงระดับลงเยี่ยมแปลงไปพูดคุยกับเกษตรกรโดยตรงได้

SDGs
PGS
ORGANIC

บทที่ 23 การตรวจผลผลิตในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

การตรวจผลผลิตในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์มีความสำคัญมาก แต่ไม่ถือเป็นภาคบังคับของมาตรฐาน SDGsPGS เพราะ SDGsPGS เป็นการรับรองโดยกระบวนการ ไม่ใช่โดยผลพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงในการตรวจตัวอย่างผักผลไม้ในแต่ละครั้ง อย่างไรก็ตาม

หากเกษตรกรต้องการตรวจเพื่อความมั่นใจว่าแปลงเกษตรของตนเองนั้นไม่เกิดสารเคมีปนเปื้อนเพิ่มเติมและไม่มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต เกษตรกรสามารถส่งผลผลิตตรวจในห้องปฏิบัติการได้ และสามารถแนบผลของการตรวจเป็นเอกสารเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการพิจารณารับรอง ตลอดจนเป็นเอกสารยืนยันผลผลิตที่ไร้สารเคมีต่อผู้บริโภค ผู้ซื้อสถาบัน ตลอดจนห้างค้าปลีกได้

บทที่ 24 สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทยกับ SDGsPGS

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนทั้งประเทศมีความสำคัญมากเพราะจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามเครือข่ายระดับจังหวัด ระดับกลุ่มจังหวัด เพื่อการยกระดับการปฏิบัติการร่วมกันทั้งประเทศและทำให้การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนมีพลังในการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่รัฐบาลได้วางไว้คือมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 1 ล้านไร่ และมีพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนไม่น้อยกว่า 5 ล้านไร่

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้เครือข่าย SDGsPGS ที่ได้ขับเคลื่อนร่วมกับ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบและภาคีความร่วมมือสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งจึงได้จัดประชุมเครือข่ายขึ้นในวันที่ 18 พ.ค. 2561 และได้มีมติจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนระดับชาติเรียกชื่อว่า “สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย” (Thailand Sustainable Agriculture Confederation – TSAC) โดยมีสมาชิกร่วมก่อตั้ง 20 เครือข่ายจา 20 จังหวัดทั่วประเทศ

ที่ประชุมจัดตั้งสหพันธ์ฯในวันที่ 18 พ.ค. 2561 มีมติร่วมกันให้ใช้ SDGsPGS เป็นมาตรฐานกลางของสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย โดยได้ตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ขึ้นมาหนึ่งคณะเพื่อขับเคลื่อนมาตรฐานให้มีความน่าเชื่อถือในระดับสากล และมีการปฏิบัติการร่วมกับสมาชิกของสหพันธ์ฯ อย่างยั่งยืน

บทที่ 25 การแสวงหาความร่วมมือกับภาคีประชารัฐในการร่วมขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นภารกิจของทุกภาคส่วนแบบประชารัฐ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน แต่ถ้าจะให้ยั่งยืนจริงต้องให้เกิดจากการระเบิด จากข้างในพื้นที่เป็นตัวตั้ง

การขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง SDGsPGS มีชุมชนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมตรวจสอบ หลักการทำงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนต้องมีการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจฐานรากให้เป็นจริงขึ้นมาได้โดยเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อน ที่ชุมชนสามารถผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ที่ไม่ใช้สารเคมี มีการรับรองมาตรฐาน และมีการจัดการผลผลิตออกไปสู่ตลาดร่วมกัน โดยใช้กลไกระดับจังหวัด 4 กลไกตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 16

บทบาทของภาคีร่วมพัฒนาที่จะไปหนุนเสริมการขับเคลื่อนของชุมชนมีความสำคัญมาก ในขณะที่ชุมชนเดินหน้า ภาครัฐมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์และยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ภาครัฐมีงบประมาณที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนและมีหน่วยงาน Function ที่สามารถหนุนเสริมชุมชนได้ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ หากชุมชนลุกขึ้นมาทำเองแล้วมีรัฐบาลมาหนุนเสริม จะเกิดความยั่งยืนได้จริง แต่หากรัฐถือธงนำ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระดับนโยบาย โครงการหยุด จะไม่มีการดำเนินต่อไป

ภาควิชาการมีบทบาทสำคัญในการวิจัยและพัฒนาทั้งกระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ที่จะทำให้การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนสามารถดำเนินไปได้ รวมถึงการสร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนเป็นต้น

ภาคเอกชน มีจุดแข็งด้านการประกอบการและการตลาด ในขณะที่ศักยภาพ 2 ด้านนี้เป็นจุดอ่อนของชุมชน การได้ภาคีภาคเอกชนร่วมขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน จะทำให้สามารถพัฒนาเปลี่ยนจุดอ่อนด้านการประกอบการของชุมชนให้เป็นจุดแข็ง และสามารถก้าวข้ามพ้นขีดจำกัดด้านการตลาดด้วยการที่ชุมชนสามารถจับมือเป็นภาคีธุรกิจร่วมกันได้

ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการช่วยรณรงค์ทำความเข้าใจในฐานะเป็นผู้บริโภค ให้เกิดการหนุนเสริมเกิดการบริโภคผลผลิตที่เกิดการเกษตรกรรมยั่งยืนได้

จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดแรกๆที่เห็นความสำคัญในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานนำโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภูในการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการเจาะน้ำบาดาลเพื่อใช้ในการเกษตรอินทรีย์ สนับสนุนการพัฒนามาตรฐานแบบมีส่วนร่วมและนำไปสู่การออกแบบ คณะทำงานระดับจังหวัด 3 กลไก คือกลไกผู้ตรวจแปลง กลไกธุรกิจ และกลไกคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัด เป็นต้นแบบการเกิดกลไกเพื่อการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนที่ได้มีการนำไปต่อ ยอดขับเคลื่อนกว่า 20 จังหวัดทั่วประเทศ

จังหวัดนครปฐม มีเกษตรจังหวัดและทีมงานที่ให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัด ในการสนับสนุนงบยุทธศาสตร์จังหวัดในการจัดหาโรงเรือนปลูกผักผลไม้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงโรงเรือนในการผลิตถึง 500 โรง แล้วยังมีโรงคัดแยกและบรรจุอีก 2 แห่ง รถห้องเย็น 2 คัน รถอารักขาพืชพร้อมเจ้าหน้าที่ 2 คนประจำการ พร้อมโดรนที่พร้อมบินขึ้นเพื่อฉีดชีวภัณฑ์เพื่อจัดการกับศัตรูพืช และห้องเย็นสำหรับเก็บรักษาผักไว้ด้วยคุณภาพก่อนส่งต่อถึงผู้บริโภค ถือเป็นแบบอย่างที่ดีมากในการหนุนเสริมชุมชนให้เกิดการประกอบการ และปรับเปลี่ยนสู่การทำเกษตรกรรมธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรม

ที่จังหวัดน่านแม่กำนันฑิฆัมพร กองสอน เป็นแกนนำชวนพี่น้องเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนกว่า 18 เครือข่ายปลูกพืชระบบอินทรีย์ นำโดยการปลูกฟักทองอินทรีย์ และถั่วแดงอาซูกิอินทรีย์ แม่กำนันเป็นนักประสาน 10 ทิศที่ประสานทุกหน่วยงานมาร่วมขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ในจังหวัด จากที่ไม่ใครเชื่อว่าจะทำได้ เพราะมีการใช้สารเคมีเยอะมาก เกิดการพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส เกิดการสื่อสารสู่ผู้บริโภคโดยจัดมหกรรมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งปรากฏว่าได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคและทุกหน่วยงานดีมาก นอกจากนี้ แม่กำนันยังสามารถบริหารภาคีด้านการตลาดด้วยกลไกประชารัฐ ที่สามารถทำให้ส่งผลผลิตสู่ห้างค้าปลีกเช่น Tops การปลูกถั่วแดงอาซูกิ ส่งให้บริษัทเพรสซิเดนต์เบเกอรี่ หรือฟาร์มเฮาส์ ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตและเชื่อมโยงตลาด สร้างรายได้ให้จุนเจือครอบครัว

ที่จังหวัดสกลนคร กลุ่มธรณินอินทรีย์ เป็นกลุ่มเล็กๆที่ลุกขึ้นมาขับเคลื่อนข้าวอินทรีย์ในเครือข่ายประมาณ 50 ครัวเรือน และได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์อรอนงค์ ฐาปนพันธ์นิติกุลคณะบดีคณะทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตร วิทยาเขตสกลนคร เป็นหน่วยงานหนุนเสริมด้านวิชาการ และการจัดอบรมเพื่อพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ทำให้เป็นที่สนใจและสามารถดึงดูดหน่วยงานระดับจังหวัดมาร่วมขับเคลื่อนงานด้วย สถาบันการศึกษามีความสำคัญมากในการหนุนเสริมการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยชุมชน ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาดังเช่นตัวอย่างจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสกลนคร สามารถเกิดขึ้นได้ กับสถาบันการศึกษาทั่วประเทศที่เห็นความสำคัญกับการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน เช่นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนการศึกษานอกโรงเรียนทั่วประเทศ เป็นต้น

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมประชารัฐพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาค (ผลักดัน SDGsPGS) โดยหนุนเสริมชุมชนให้พัฒนากลไกระดับจังหวัดขึ้นมา และเชื่อมโยงพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์ นำร่องใน 6 จังหวัดได้แก่ น่าน แม่ฮ่องสอน สุพรรณบุรี นครปฐม เพชรบุรี และสกลนคร

ศักยภาพของหน่วยงานต่างๆมีมากมายที่สามารถหนุนเสริมชุมชนขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน เพียงแต่ต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันให้เกิดได้จริง

บทที่ 26 บทสรุป

คู่มือฉบับนี้เขียนขึ้นเพื่อเป็นเอกสารประกอบการขับเคลื่อนการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS โดยใน 9 บทแรกได้ฉายภาพให้เห็นถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์กรสหประชาชาติ การขับเคลื่อนระดับนโยบายในประเทศไทย กรอบแนวคิดในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เสนอโดย IFOAM การขับเคลื่อนการพัฒนาระบบมาตรฐานแบบมีส่วนในประเทศไทย

ในบทที่ 10 ถึงบทที่ 13 ผู้เขียนได้เสนอที่มาของการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS แนวทางการพัฒนาเครือข่ายโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งระดับจังหวัด ที่จำเป็นต้องลุกขึ้นมาบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าด้วยตนเอง และหลักปฏิบัติของ เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS

บทที่ 14 ถึงบทที่ 23 เป็นการอธิบายกระบวนการในการขับเคลื่อน และกลไกในการขับเคลื่อนในระดับจังหวัดตั้งแต่การ “เขย่า” เพื่อปรับกระบวนทัศน์ให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การอบรมการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS การตั้งกลไก 4 กลไกระดับจังหวัด แนวทางการประชุมรับรอง เป็นต้น ให้เห็นกลไกการขับเคลื่อนแต่ละด้านโดยเฉพาะกลไกผู้ตรวจแปลง กลไกวิทยากร กลไกสนับสนุนด้านฐานข้อมูล แนวทางการยกระดับการรับรองมาตรฐาน SDGsPGS สู่มาตรฐานสากล การตรวจสอบย้อนกลับ ตลอดจนการเชื่อมโยงกับการตรวจผลผลิตในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

สองบทสุดท้ายให้เห็นถึงกลไกการขับเคลื่อนรับดับชาติ และแนวทางการบูรณาการความร่วมมือแบบประชารัฐในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งร่วมกันทั้งประเทศ

ภาคผนวก 1 เป็นเครื่องมือในการนำไปใช้ในการรับสมัครสมาชิกที่ต้องการเข้าร่วมเครือข่าย ส่วนภาคผนวก 2 เป็นเครื่องมือในการตรวจแปลงของสมาชิกเพื่อเข้าสู่กระบวนการขอรับรองมาตรฐาน เครื่องมือทั้งสองอย่างนี้มีความสำคัญมากในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ตรวจแปลงและเจ้าของแปลงเกษตรอินทรีย์

คู่มือฉบับนี้ยังไม่ใช่คู่มือฉบับสมบูรณ์ แต่เป็นฉบับเพื่อเริ่มต้นทำงานซึ่ง ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ ในฐานะผู้เขียนคู่มือนี้ได้ ศึกษา ติดตามรวบรวมความเคลื่อนไหวในระดับนโยบาย ถอดประสบการณ์ในการขับเคลื่อนในแต่ละจังหวัด และอาศัยการเชื่อมโยงบูรณาการความร่วมมือจากภาคีต่างๆ ร่วมสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ร่วมพัฒนา SME เกษตร และร่วมสร้างตลาดเพื่อเกษตรกร ทำการพัฒนาเนื้อหาให้เป็นฐานสำคัญที่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนแต่ละจังหวัด สามารถนำไปใช้ และทำการพัฒนาเพิ่มเติมตามบริบทของแต่ละจังหวัดให้สมบูรณ์ขึ้นได้ตลอดเวลา

หากท่านมีเนื้อหาใดที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะ สามารถติดต่อประสานงานกับ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ ผ่านทางอีเมล์ anurug@yahoo.com และผ่านคณะอนุกรรมการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ “สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย” ได้ตลอดเวลา

สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย
THAILAND SUSTAINABLE AGRICULTURE CONFEDERATION TSAC
SDGs
PGS
ORGANIC

ภาคผนวก 1

ใบสมัครและข้อมูลแปลงขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS

(Application Form)

ใบสมัครและข้อมูลแปลงขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม
SDGsPGS (Application Form)

ชื่อกลุ่ม/สังกัด.....

ตั้งอยู่เลขที่.....

ผู้ประสานงาน.....โทรศัพท์.....

ชื่อ-สกุล ผู้สมัคร (นาย/นาง/นางสาว).....

วัน/เดือน/ปีที่สมัคร.....เลขประจำตัวประชาชน.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์ติดต่อ.....E-mail : .....

Line ID : .....

1. พื้นที่การเกษตร (ระบุพื้นที่ที่มีการถือครองทำการเกษตรในปัจจุบัน *ทั้งหมด*)

ที่	ชื่อพื้นที่	พื้นที่ (ไร่:งาน:ตรว.)	กรรมสิทธิ์	การจัดการ	การใช้ประโยชน์ (ทำนา,พืชสวน,พืชไร่,ผัก,สระ,ป่า,ที่รกร้าง,บ้านพัก)	วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์	วันที่ใช้สารเคมีครั้งสุดท้าย (โปรดระบุ ชื่อสามัญหรือ ชื่อการค้า)
1			-ตัวเอง -ญาติพี่น้อง -เช่า	-ทำเอง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ประโยชน์			เดือน.....ปี..... สารเคมี..... ปุ๋ยเคมี.....
2			-ตัวเอง -ญาติพี่น้อง -เช่า	-ทำเอง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ประโยชน์			เดือน.....ปี..... สารเคมี..... ปุ๋ยเคมี.....
3			-ตัวเอง -ญาติพี่น้อง -เช่า	-ทำเอง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ประโยชน์			เดือน.....ปี..... สารเคมี..... ปุ๋ยเคมี.....
4			-ตัวเอง -ญาติพี่น้อง -เช่า	-ทำเอง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ประโยชน์			เดือน.....ปี..... สารเคมี..... ปุ๋ยเคมี.....

ที่	ชื่อพื้นที่	พื้นที่ (ไร่:งาน:ตรว.)	กรรมสิทธิ์	การจัดการ	การใช้ประโยชน์ (ทำนา,พืชสวน,พืชไร่,ผัก,สระ,ป่า,ที่รกร้าง,บ้านพัก)	วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์	วันที่ใช้สารเคมีครั้งสุดท้าย (โปรดระบุ ชื่อสามัญ หรือ ชื่อการค้า)
5			-ตัวเอง -ญาติพี่น้อง -เช่า	-ทำเอง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ประโยชน์			เดือน.....ปี..... สารเคมี..... ปุ๋ยเคมี.....
แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร .....น้ำฝน .....สระน้ำ .....ห้วย .....น้ำชลประทาน .....บาดาล .....อื่นๆ (ระบุ)							

2. ประเภทของแปลงเกษตรอินทรีย์

☐ เกษตรธรรมชาติ ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ วนเกษตร
☐ เกษตรผสมผสาน ☐ เกษตรทฤษฎีใหม่ ☐ ปลูกพืชเชิงเดี่ยวใช้สารเคมี
☐ อื่นๆ (ระบุ).....

3. ข้าพเจ้าขอสมัครเข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ของกลุ่ม..... และยินดีปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดต่อไปนี้

1) ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่กลุ่มฯ กำหนด

2) ยินยอมให้ผู้ตรวจแปลงของกลุ่มฯ เข้าตรวจสอบในพื้นที่การเกษตรทุกแปลง ตลอดจนสถานที่เก็บเครื่องมือ สถานที่เก็บผลผลิต และที่พัก โดยทางผู้ตรวจไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบล่วงหน้า

3) จัดทำเอกสารประกอบการผลิต เช่น รายงานการผลิต, บัญชีขาย, บัญชีซื้อปัจจัยการผลิต, บัญชีฟาร์ม และ/หรือ บัญชีการผลิต รวมทั้งยินยอมให้ผู้ตรวจ ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการประกอบการเหล่านี้

4) แจ้งให้กลุ่มฯ ทราบโดยทันที ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการผลิต เช่น การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การผลิต ชนิดพืชที่ปลูกและขอรับรอง รวมทั้งการละเมิดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของข้าพเจ้า

5) ยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และระเบียบอื่นๆ ที่ทางกลุ่มฯ ได้กำหนดขึ้นภายหลัง

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดเงื่อนไขข้างต้นแล้ว และยอมรับข้อกำหนดต่างๆ จึงได้ลงลายมือชื่อไว้ พร้อมเสนอให้ประธานกลุ่มฯ และองค์กรที่เกี่ยวข้องพิจารณา

ลงชื่อ เกษตรกรผู้สมัคร	
วัน/เดือน/ปี	
ลงชื่อ ประธานกลุ่มฯ	
วัน/เดือน/ปี	
ลงชื่อ ประธาน.....	
วัน/เดือน/ปี	

***โปรดแนบสำเนาบัตรประชาชนของเกษตรกร (ผู้สมัคร) 1 ฉบับ

4. แผนผังการใช้ประโยชน์ของแปลง (เขียนให้ครบทุกแปลงที่เป็นเกษตรอินทรีย์เท่านั้น สามารถใช้กระดาษเพิ่มหรือเขียนด้านหลังได้ กำหนดทิศและชื่อเจ้าของแปลงที่ติดต่อทุกด้าน ด้วยสัญลักษณ์พืช/ที่ตั้งอาคาร/โรงเรือน/ชื่อพันธุ์ข้าวพืชผักพร้อมแจ้งปริมาณ/บอกพิกัดทางภูมิศาสตร์ของแปลง ฯลฯ)

4.แผนที่การเดินทางไปยังแปลงเกษตรอินทรีย์ จากสถานที่สำคัญ ในพื้นที่

พิกัดแปลง ละติจูด (x), ลองจิจูด (y)

สภาเกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย
THAILAND SUSTAINABLE AGRICULTURE CONFEDERATION TSAC
SDGs
PGS
ORGANIC

ภาคผนวก 2

แบบรายงานการตรวจแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS (Inspection Form)

แบบรายงานการตรวจแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS
(Inspection Form)

ชื่อกลุ่ม/สังกัดของเกษตรกรที่ขอรับรองแปลง.....
ที่อยู่กลุ่ม.....
.....

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร (ให้ทำเครื่องหมาย x ในกล่อง ☐) (ถ้าเลือกกล่องมีเงื่อนไข ต้องระบุเงื่อนไขให้ชัดเจน เป็นข้อๆ)

ชื่อเกษตรกร:		รหัส SAN :	วันที่ตรวจ: .....
ชื่อผู้ตรวจแปลง:		เวลาที่ตรวจ เริ่มตรวจ..... ตรวจเสร็จ.....	แปลงที่ตรวจ : (1 แปลง : 1 แบบรายงาน) .....
ผู้ที่ให้ข้อมูลระหว่างตรวจแปลง	☐ เกษตรกรผู้สมัคร ☐ ผู้อื่นเกี่ยวข้องเป็น.....กับเกษตรกรผู้สมัคร		

สถานที่เก็บผลผลิต / ที่เก็บอุปกรณ์ ☐ ตรวจแล้ว ☐ ยังไม่ตรวจ เพราะ.....
ผลที่ได้จากการตรวจคือ ☐ ผ่าน ☐ ผ่านแบบมีเงื่อนไข ☐ ไม่ผ่าน
เงื่อนไข คือ.....

2. ชนิดพืชขอรับรอง ☐ ผักอินทรีย์ ☐ ผลไม้อินทรีย์ ☐ ข้าวอินทรีย์
☐ สมุนไพรอินทรีย์ ☐ ปศุสัตว์อินทรีย์

3. พื้นที่การผลิต (ทุกแปลง รวมทั้งแปลงที่ไม่ใช่เกษตรกรรมยั่งยืน)

แปลงที่: 1	ชื่อแปลง:	พื้นที่: .....(ไร่)	สถานะแปลง: ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ ปรับเปลี่ยน ☐ ทั่วไป
ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน.....พ.ศ..... (หน่วย : กิโลกรัม)			
การใช้ปัจจัยการผลิตในปีนี้ (ชนิด,ปริมาณ,วันที่ใช้,แหล่งที่มา)			
แปลงที่: 2	ชื่อแปลง:	พื้นที่: .....(ไร่)	สถานะแปลง: ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ ปรับเปลี่ยน ☐ ทั่วไป
ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน.....พ.ศ..... (หน่วย : กิโลกรัม)			
การใช้ปัจจัยการผลิตในปีนี้ (ชนิด,ปริมาณ,วันที่ใช้,แหล่งที่มา)			
แปลงที่: 3	ชื่อแปลง:	พื้นที่: .....(ไร่)	สถานะแปลง: ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ ปรับเปลี่ยน ☐ ทั่วไป
ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน.....พ.ศ..... (หน่วย : กิโลกรัม)			
การใช้ปัจจัยการผลิตในปีนี้ (ชนิด,ปริมาณ,วันที่ใช้,แหล่งที่มา)			

แปลงที่: 4	ชื่อแปลง:	พื้นที่: .....(ไร่)	สถานะแปลง: ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ ปรับเปลี่ยน ☐ ทั่วไป
ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน.....พ.ศ..... (หน่วย : กิโลกรัม)			
การใช้ปัจจัยการผลิตในปีนี้ (ชนิด,ปริมาณ,วันที่ใช้,แหล่งที่มา)			

4. การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด

☐ กล่อง 1 = รับรองไม่มีเงื่อนไข ☐ กล่อง 2 = รับรองแบบมีเงื่อนไข ☐ กล่อง 3 = ไม่รับรอง

"ข้อที่เลือกรับรองแบบมีเงื่อนไข ผู้ตรวจต้องระบุเงื่อนไขให้ชัดเจน" โดยสรุปเงื่อนไข ข้อเสนอแนะ และวันที่จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จในตารางข้อ 5.

ข้อที่	ประเมินเกษตรกรตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด	สรุปโดยรวม
1	MUST' เกษตรกรต้องแจ้งพื้นที่ทำการเกษตรที่ตัวเองครอบครองให้ผู้ตรวจทราบ ไม่ว่าจะใช้ประโยชน์หรือไม่ใช้ประโยชน์/เช่า/มีหรือไม่มีโฉนดที่ดินก็ตาม	☐ ☐ ☐
2	MUST แปลงเกษตรทุกแปลงจะต้องทำในระบบเกษตรอินทรีย์ ภายในระยะเวลา 3 ปี อนุญาตให้ทดลองทำบางแปลงได้ใน 3 ปีแรก	☐ ☐ ☐
3	RECOMMEND เกษตรกรควรวัดค่าและปรับค่า pH ของดินตามประเภทของพืชที่ต้องการปลูก ควรนำดินและน้ำไปทำการตรวจวัดธาตุอาหารในดินหรือสารเคมีตกค้างทุกปี	☐ ☐ ☐
4	MUST – พืชที่ปลูกในแปลงเคมีจะต้อง "ไม่ขอรับรอง" อนุญาตให้เป็นแปลงคู่ขนานได้ แต่พืชที่ขอรับรองในแปลงเกษตรอินทรีย์จะต้องไม่เหมือนกับแปลงเคมี เกษตรกรต้องจัดแยกผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ชัดเจนทั้งระยะปรับเปลี่ยนและระยะที่ได้รับการรับรองแล้ว ให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ มี QR code ติดกับผลผลิต	☐ ☐ ☐

ข้อที่	ประเมินเกษตรกรตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด	สรุปโดยรวม
5	MUST' คันแดนแปลงเกษตรอินทรีย์ จะต้องแยกจากแปลงเคมีอย่างชัดเจน อย่างน้อยระยะห่าง 3 – 5 เมตร และถ้าแปลงข้างเคียงมีความเสี่ยงการปนเปื้อนสารเคมี เกษตรกรจะต้องจัดทำแนวกันชน (ปรับคันดินและปลูกพืช) ป้องกันการปนเปื้อน ทั้งนี้ พืชตามแนวกันชนไม่ขอรับรอง	☐ ☐ ☐
6	MUST – ห้ามปลูกข้าวในแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ขอรับรองมากกว่า 2 รุ่นต่อปี ควรพักดินหรือปลูกพืชเป็นปุ๋ยพืชสดเพื่อปรับปรุงดิน	☐ ☐ ☐
7	RECOMMEND – เกษตรกรควรปลูกข้าวและพืชผักไว้กินเอง เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร และสุขภาพที่ดีของครอบครัว	☐ ☐ ☐
8	RECOMMEND – เกษตรกรอาจขายข้าวเปลือกที่ปลูกในแปลงนา หรือแปลงรกร้างว่างเปล่า ที่ไม่มีการใช้สารเคมีเกษตรใดๆ (โดยไม่มีความเสี่ยง) เป็นเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ได้หลังจากผ่านการรับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด ทั้ง 22 ข้อ เป็นเวลา 36 เดือน	☐ ☐ ☐
9	RECOMMEND – ในกรณีของผักผลไม้และสมุนไพร เกษตรกรอาจขายผลผลิตที่ปลูกในแปลงสวน หรือแปลงรกร้างว่างเปล่า ที่ไม่มีการใช้สารเคมีเกษตรใดๆ (โดยไม่มีความเสี่ยง) เป็นเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ได้หลังจากผ่านการรับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด ทั้ง 22 ข้อ เป็นเวลา 36 เดือน	☐ ☐ ☐
10	RECOMMEND ปศุสัตว์ที่เลี้ยงในแปลงเกษตรอินทรีย์สามารถรับรองเป็นปศุสัตว์อินทรีย์ได้หากอาหารที่เลี้ยงเป็นอาหารอินทรีย์ หากเป็นอาหารระยะปรับเปลี่ยน ให้รับรองเป็นปศุสัตว์ “อารมณ์ดี” หรือระยะปรับเปลี่ยนสู่ปศุสัตว์อินทรีย์ตามระยะเวลาปรับเปลี่ยนด้วยอาหารเป็นเวลา 36 เดือน	☐ ☐ ☐
11	RECOMMEND หลีกเลี่ยงการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีการคลุกสารเคมีและไม่ทราบแหล่งที่มาชัดเจน เกษตรกรควรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว/ผัก/ผลไม้ไว้ใช้เอง รวมถึงทราบแหล่งที่มาชัดเจน ในกรณีที่ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์ที่ไม่คลุกสารเคมีได้ และถ้าจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ที่คลุกสารเคมีให้นำเมล็ดพันธุ์ไปล้างน้ำอุ่น น้ำหมักชีวภาพ หรือสารชีวภัณฑ์ที่ไม่ละเมิดมาตรฐานก่อนนำไปเพาะปลูก	☐ ☐ ☐

ข้อที่	ประเมินเกษตรกรตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด	สรุปโดยรวม		
12	MUST – ห้ามเกษตรกรใส่ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมนเร่ง สารเคมีสังเคราะห์ ห้ามใช้ปัจจัยการผลิตหรือปุ๋ยอินทรีย์ที่ห้อที่ไม่ทราบส่วนผสมและไม่มีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รับรอง ก่อนได้รับอนุญาตจากกลุ่มและเครือข่ายในพื้นที่นั้น	☐	☐	☐
13	MUST –ห้ามเผาตอซังและอินทรียวัตถุในแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ขอรับรอง	☐	☐	☐
14	MUST –ห้ามใช้ถังฉีดสารเคมีการเกษตรทั่วไปร่วมกับแปลงเกษตรอินทรีย์	☐	☐	☐
15	RECOMMEND – ให้ระมัดระวัง อย่าให้สารเคมีที่ใช้ในบ้านเรือน มาปนเปื้อนในแปลงเกษตรอินทรีย์	☐	☐	☐
16	MUST' ห้ามนำผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ไปปะปนกับผลผลิตแปลงเกษตรอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนและแปลงเกษตรทั่วไป ต้องจัดแยกผลผลิตแต่ละสถานะออกจากกันอย่างชัดเจน (ระยะเคมีทั่วไป/ระยะปรับเปลี่ยน/ระยะเกษตรอินทรีย์) ให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้	☐	☐	☐
17	MUST – เกษตรกรที่ใช้รถเกี่ยวอุ้มหรือเกี่ยวนวดจะต้องทำความสะอาดรถเกี่ยวอุ้มก่อนนาไปใช้ และแยกข้าวที่ใช้ล้างเครื่องรถเกี่ยวอุ้ม หรือเกี่ยวนวด จำนวน 3 กระสอบแรก (ข้าวล้างเครื่อง) ไม่ถือว่าเป็นข้าวเกษตรอินทรีย์	☐	☐	☐
18	MUST – ห้ามใช้กระสอบปุ๋ยเคมีและภาชนะที่อาจมีสารเคมีปนเปื้อนมาใช้เพื่อจัดเก็บและขนส่งผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ถุงและภาชนะที่ใช้ต้องสะอาดเหมาะที่จะใช้บรรจุปัจจัยการผลิต/ขนส่งอาหาร	☐	☐	☐
19	RECOMMEND – เกษตรกรควรมีโอกาสตรวจเลือดเพื่อวัดระดับสารเคมีในร่างกายว่าอยู่ในระดับที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงหรือไม่ เพื่อนำไปปรับพฤติกรรมในการผลิตและบริโภคให้สอดคล้องกับหลักความมั่นคงทางอาหาร โภชนาการและเกษตรอินทรีย์	☐	☐	☐
20	RECOMMEND – เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการฯ จะต้องร่วมกันพัฒนากลุ่ม ร่วมกันลงหุ้น เข้าร่วมประชุมมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มทุกครั้ง การขาดการเข้าร่วมประชุมมากกว่า 3 ครั้งเกษตรกรอาจถูกตัดสิทธิการเป็นสมาชิกของกลุ่มได้	☐	☐	☐

ข้อที่	ประเมินเกษตรกรตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด	สรุปโดยรวม
21	MUST ' เกษตรกรต้องจัดทำบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยมฟาร์ม โดยละเอียด จะต้องนำมาให้ผู้ตรวจแปลงพิจารณาว่ามีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนสารเคมีสังเคราะห์ในปัจจัยการผลิตและกิจกรรมที่ทำหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการใช้เป็นหลักฐานขอรับรองมาตรฐานระดับสากลควบคู่กันไปด้วย	☐ ☐ ☐
22	MUST' เกษตรกรยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดแปลงและผลการตรวจแปลงเท่าที่จำเป็น ภายในเครือข่ายฯ และคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดที่ขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS เท่านั้น ไม่อนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลเป็นสาธารณะและเพื่อการค้าขายข้อมูลโดยเด็ดขาด	☐ ☐ ☐

5. สรุปผลการตรวจ โดยผู้ตรวจและเกษตรกร เห็นชอบร่วมกัน (ร่วมกันสรุปและอ่านให้เกษตรกรเจ้าของแปลงฟังอย่างชัดเจน)

5.1 รับรองไม่มีเงื่อนไข จำนวน.....ข้อ

5.2 รับรองแบบมีเงื่อนไข จำนวน .....ข้อ ได้แก่

5.2.1 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....

จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....

5.2.2 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....

จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....

5.2.3 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....

จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....

5.2.4 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....

จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....

5.2.5 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....

จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....

5.2.6 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....

จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....

5.2.7 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....

จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....

(โปรดระบุเงื่อนไข/คำแนะนำ)

5.3 ไม่รับรอง.....ข้อ เพราะ.....

.....

6. การยืนยันการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามที่ระบุไว้ จึงลงลายมือชื่อเป็นหลักฐาน	
ลงชื่อเกษตรกร: ลงวันที่.....	ลงชื่อคณะผู้ตรวจแปลง 1. ..... 2. ..... 3. ..... ลงวันที่.....

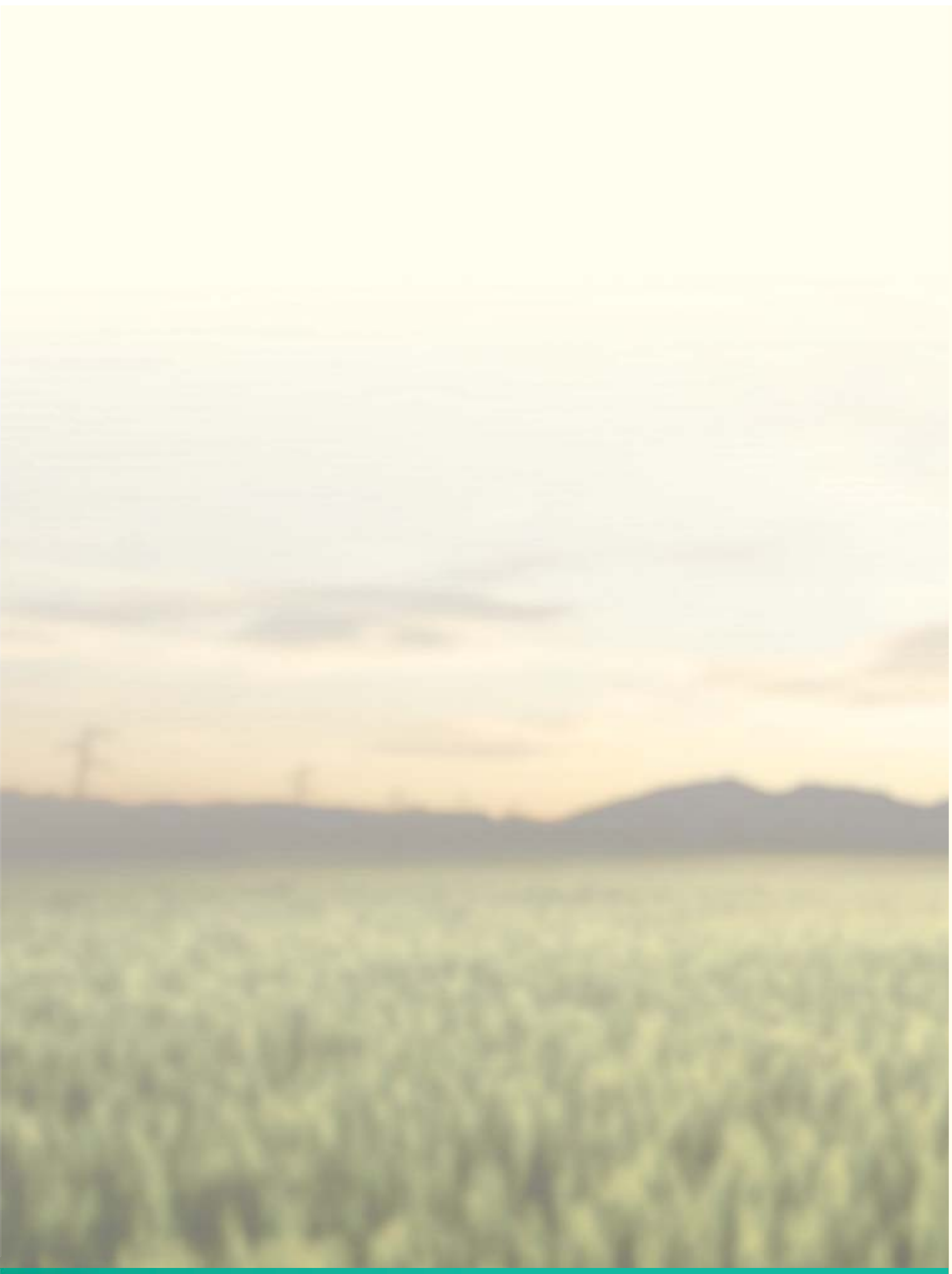

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

บัญชีฟาร์ม

วันที่ปลูก	ชนิดพืช และปริมาณ ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่:งาน:ตรว.)	ปัจจัยการผลิต		ชั่วโมงทำงาน (ค่าแรงงาน)	ต้นทุน (บาท)	วันที่เก็บ ผลผลิต	ปริมาณ ผลผลิตที่ได้ (กก.)/ครั้ง	รายได้ (บาท)/ครั้ง
			ชื่อ/ยี่ห้อ	ปริมาณ					

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

563 ถนนนนทบุรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ : 0-2507-6111, 0-2507-5530
โทรสาร : 0-2547-5361